

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

بررسی و شناسایی فرصت‌های صادراتی ایران به ازبکستان با تاکید بر خدمات فنی و مهندسی

فروردین ۱۴۰۴

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

بررسی و شناسایی فرصت‌های صادراتی ایران به ازبکستان
با تاکید بر خدمات فنی و مهندسی

مدیریت دیپلماسی اقتصادی و آینده‌پژوهی

تهیه‌کننده: بهزاد احمدی و مینا اوتادی

تاریخ انتشار: فروردین ۱۴۰۴

واژه‌های کلیدی: برنامه‌های راهبردی، صنعت ساخت و ساز، تولید مصالح ساختمانی، خدمات فنی و مهندسی، فرصت‌های صادراتی، تجارت ازبکستان

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

فهرست مطالب

۵	چکیده
۷	۱.مقدمه
۹	۲.اقتصاد و تجارت ازبکستان
۱۷	۳.اسناد و برنامه‌های راهبردی ازبکستان
۲۳	۴.صنعت ساخت و ساز در ازبکستان
۳۸	۵.وضعیت ازبکستان از نظر واردات و تولید مصالح ساختمانی و خدمات فنی و مهندسی
۴۳	۶.فرصت‌های صادراتی ایران در بازار ازبکستان
۴۷	۷.صادرات خدمات و محصولات فنی و مهندسی ایران به ازبکستان
۵۴	جمع‌بندی

چکیده

ازبکستان، به‌عنوان یکی از کشورهای کلیدی آسیای مرکزی، دارای موقعیت جغرافیایی استراتژیکی است که آن را به دروازه‌ای برای تجارت منطقه‌ای و بین‌المللی تبدیل کرده است. این کشور با جمعیتی بیش از ۳۵ میلیون نفر و دسترسی به بازارهای وسیع آسیای مرکزی، طی سال‌های اخیر اصلاحات گسترده‌ای را در راستای بهبود فضای کسب‌وکار، توسعه زیرساخت‌ها و جذب سرمایه‌گذاری خارجی اجرا کرده است. اصلاحات اقتصادی دولت ازبکستان در زمینه کاهش موانع تجاری، خصوصی‌سازی صنایع، بهبود نظام مالیاتی و توسعه همکاری‌های بین‌المللی، بستر مناسبی را برای افزایش تعاملات اقتصادی با کشورهای مختلف، از جمله ایران، فراهم کرده است.

ایران، با برخورداری از ظرفیت‌های گسترده در حوزه خدمات فنی و مهندسی، به‌ویژه در زمینه‌های ساختمان‌سازی، حمل‌ونقل، انرژی و صنایع زیرساختی، می‌تواند نقش مهمی در توسعه ازبکستان ایفا کند. شرکت‌های ایرانی تجربه بالایی در پروژه‌های عمرانی، ساخت نیروگاه، توسعه شبکه‌های حمل‌ونقل و صنایع پتروشیمی دارند که این امر می‌تواند ازبکستان را در مسیر توسعه اقتصادی یاری کند. از سوی دیگر، نزدیکی جغرافیایی، روابط تاریخی و فرهنگی مشترک و عضویت هر دو کشور در سازمان‌های منطقه‌ای مانند سازمان همکاری اقتصادی (ECO) زمینه را برای همکاری‌های گسترده‌تر فراهم کرده است.

با وجود این فرصت‌ها، چالش‌هایی نیز در مسیر گسترش همکاری‌های اقتصادی وجود دارد. برخی از مهم‌ترین موانع شامل مشکلات بانکی و محدودیت‌های مالی، نبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل کافی برای صادرات کالا و خدمات، و رقابت سایر کشورها در بازار ازبکستان است. علاوه بر این، تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران و برخی موانع قانونی و اداری در ازبکستان نیز می‌توانند بر روند همکاری‌های اقتصادی تأثیرگذار باشند.

به‌منظور بهره‌گیری بهینه از ظرفیت‌های موجود، اتخاذ راهکارهایی همچون تسهیل روابط بانکی، انعقاد توافقات تجاری دوجانبه، تقویت همکاری‌های بخش خصوصی و افزایش سرمایه‌گذاری مشترک می‌تواند زمینه را برای توسعه صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران به ازبکستان فراهم کند. همچنین، ایران می‌تواند با حضور فعال در نمایشگاه‌های تجاری و صنعتی ازبکستان، تقویت همکاری‌های آموزشی و انتقال فناوری، و ایجاد دفاتر تجاری در این کشور، موقعیت خود را در بازار ازبکستان تثبیت

کند.

این گزارش با هدف بررسی ظرفیت‌های صادراتی ایران در بازار ازبکستان، به تحلیل فرصت‌ها، چالش‌ها و راهکارهای توسعه روابط تجاری بین دو کشور با تمرکز ویژه بر حوزه خدمات فنی و مهندسی پرداخته و راهکارهای عملی برای افزایش سهم ایران در این بازار مهم ارائه می‌دهد.

۱. مقدمه

جمهوری ازبکستان با مساحت ۴۴۷,۴۰۰ کیلومتر مربع یکی از کشورهای کلیدی آسیای میانه محسوب می‌شود و از نظر وسعت، پنجاه و هفتمین کشور بزرگ جهان است. این کشور در سال ۱۹۹۱، پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، استقلال خود را به دست آورد و از آن زمان تاکنون مسیر اصلاحات اقتصادی و توسعه زیرساختی را در پیش گرفته است. ازبکستان از شمال و غرب با قزاقستان، از جنوب با ترکمنستان و افغانستان، و از شرق با قرقیزستان و تاجیکستان هم‌مرز است. این موقعیت جغرافیایی استراتژیک، آن را به یک مرکز تجاری مهم در آسیای مرکزی تبدیل کرده و فرصت‌های گسترده‌ای را برای تعاملات اقتصادی منطقه‌ای فراهم آورده است. این کشور با جمعیتی بیش از ۳۵ میلیون نفر، یکی از بزرگ‌ترین بازارهای مصرفی آسیای مرکزی به شمار می‌رود و رشد اقتصادی پایدار آن طی سال‌های اخیر، سبب افزایش تقاضا برای کالاها و خدمات گوناگون شده است.

ازبکی زبان رسمی این کشور است، اما زبان روسی همچنان در تاشکند و دیگر شهرهای بزرگ کاربرد گسترده‌ای دارد و در بسیاری از سازمان‌های دولتی و مشاغل، مکاتبات به هر دو زبان ازبکی و روسی انجام می‌شود. علاوه بر این، طبق برخی برآوردها، بین ۱۰ تا ۴۰ درصد از جمعیت این کشور فارسی‌زبان هستند و حدود ۵ درصد مسلمانان ازبکستان را تشکیل می‌دهند. این اشتراکات زبانی و فرهنگی، همراه با پیشینه تاریخی مشترک، زمینه را برای تقویت همکاری‌های اقتصادی و فرهنگی بین ایران و ازبکستان فراهم کرده است.

ازبکستان به دلیل سیاست‌های تجاری جدید و اصلاحات اقتصادی خود، بستر مناسبی برای سرمایه‌گذاری و تجارت خارجی ایجاد کرده است. کاهش موانع تجاری، بهبود فضای کسب‌وکار، توسعه زیرساخت‌های صنعتی و افزایش تعاملات بین‌المللی، از عواملی هستند که باعث شده‌اند این کشور به مقصدی جذاب برای صادرکنندگان و سرمایه‌گذاران تبدیل شود. ایران، با توجه به توانمندی‌های خود در بخش‌های مختلف، از جمله خدمات فنی و مهندسی، می‌تواند نقش مهمی در توسعه اقتصادی ازبکستان ایفا کند. این کشور در حوزه‌هایی مانند ساختمان‌سازی، انرژی، حمل‌ونقل و صنایع زیربنایی از ظرفیت‌های گسترده‌ای برخوردار است و تجربه موفق شرکت‌های ایرانی در اجرای پروژه‌های بین‌المللی، می‌تواند زمینه‌ساز همکاری‌های بیشتر با ازبکستان باشد.

این پژوهش با هدف بررسی ظرفیت‌های صادراتی ایران در بازار ازبکستان، به تحلیل فرصت‌ها،

چالش‌ها و راهکارهای توسعه روابط تجاری بین دو کشور می‌پردازد. از اهداف اصلی این پژوهش می‌توان به شناسایی فرصت‌های صادرات کالا و خدمات ایران به ازبکستان، بررسی فرصت‌های توسعه صادرات خدمات فنی و مهندسی، تحلیل وضعیت دسترسی به بازار ازبکستان از منظر موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای، اولویت‌بندی فرصت‌های صادراتی و مقایسه توان رقابتی ایران در برابر سایر رقبای اشاره کرد. بررسی دقیق این موضوع می‌تواند به سیاست‌گذاری‌های تجاری هدفمند و بهبود استراتژی‌های صادراتی ایران در ازبکستان کمک کند و زمینه‌ساز گسترش همکاری‌های اقتصادی دو کشور شود. برای نیل به این هدف، این مطالعه با نگاهی کاربردی، از رویکرد تحلیلی و توصیفی به عنوان روش استفاده کرده است. در گردآوری اطلاعات تلاش شده تا از منابع دست اول به زبان روسی بخصوص منابع و آمار رسمی و منتشر شده از سوی سازمان‌ها، وزارتخانه‌ها، و سایت‌های اطلاع‌رسانی ازبکی، اطلاعات لازم گردآوری شود. برای تکمیل اطلاعات، به منابع اطلاعاتی دیگر به زبان انگلیسی هم مراجعه شده است.

جمهوری ازبکستان، به عنوان یکی از کشورهای کلیدی آسیای مرکزی، به دلیل موقعیت استراتژیک خود در مسیر تاریخی جاده ابریشم، منابع طبیعی غنی و جمعیت رو به رشد، یکی از بازارهای دارای ظرفیت زیاد برای توسعه همکاری‌های اقتصادی با ایران به شمار می‌رود. با توجه به اصلاحات اقتصادی گسترده در ازبکستان طی سال‌های اخیر و تمرکز بر توسعه زیرساخت‌ها، این کشور نیازمند خدمات فنی و مهندسی در زمینه‌هایی چون انرژی، حمل و نقل، ساخت و ساز و مدیریت منابع آب است.

جدول شماره (۱) مشخصات کلی

منطقه	آسیای مرکزی
جغرافیا	این کشور با کشورهایی هم‌مرز است که به دریا دسترسی ندارند و شامل ۵۰ درصد بیابان و ۲۰ درصد کوهستان می‌باشد.
پایتخت	تاشکند
ارز ملی	سوم ازبکستان (۱ دلار معادل ۱۲۹۰۰ سوم - دسامبر ۲۰۲۴)
جمعیت	۳۵ میلیون نفر
قومیت‌ها	ازبک‌ها ۸۳/۸ درصد، تاجیک‌ها ۴/۸ درصد، قزاق‌ها ۲/۵ درصد، روس‌ها ۲/۳ درصد، کاراکالپاق‌ها ۲/۲ درصد، تاتارها ۱/۵ درصد و سایر اقوام ۴/۴ درصد
مساحت	۴۴۸۹۰۰ کیلومتر مربع
اقلیم	اقلیم به شدت قاره‌ای؛ بارش‌های سالانه - ۲۴۳ میلی‌متر؛ دما - از ۴۲ تا ۴۷ درجه سانتی‌گراد (بالا‌ترین)، از ۱۱- تا ۲- درجه سانتی‌گراد (پایین‌ترین).

منطقه	آسیای مرکزی
ارتفاع از سطح دریا	پایین‌ترین نقطه: دریاچه ساری‌کامیش با ارتفاع ۵ متر؛ بالاترین نقطه: قله بشطور با ارتفاع ۴۲۹۹ متر.
رودخانه‌ها	رودخانه‌های اصلی شامل آمودریا، سیردریا، زرافشان، سرخندریا و چیچیک می‌باشند.
میانگین طول عمر	۷۳/۴ سال (۲۰۲۰)
زبان	زبان رسمی ازبکی؛ زبان روسی (که به طور گسترده‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد)؛ زبان انگلیسی (که در شهرهای بزرگ به طور فزاینده‌ای کاربرد دارد).
نوع حکومت	ازبکستان یک جمهوری با نظام ریاست‌جمهوری و قانون اساسی است که در آن رئیس‌جمهور به عنوان سرپرست دولت شناخته می‌شود. نخست‌وزیر مسئولیت هدایت کابینه وزرا را بر عهده دارد.

منبع: گردآوری نویسندگان

۲. اقتصاد و تجارت ازبکستان

ازبکستان در مسیر باستانی جاده ابریشم قرار دارد و موقعیت راهبردی آن در منطقه میانی اروپا و آسیا قرار دارد. اقتصاد ازبکستان یکی از پرشتاب‌ترین اقتصادهای در حال توسعه در آسیای مرکزی است؛ با وجود شیوع همه‌گیری ویروس کرونا، تولید ناخالص داخلی این کشور در سال ۲۰۲۰ به میزان ۱/۹ درصد رشد کرد و در سال ۲۰۲۱ به سرعت به ۷/۴ درصد افزایش یافت، طبق داده‌های کمیته دولتی آمار جمهوری ازبکستان. ازبکستان با جمعیتی بالغ بر ۳۵ میلیون نفر، بازار بزرگی برای کالاها و خدمات مختلف به شمار می‌آید و همچنین فرصتی برای دسترسی به بازارهای کشورهای مشترک المنافع (CIS) و کشورهای همسایه فراهم می‌آورد. ازبکستان دارای ذخایر غنی از گاز طبیعی، طلا، اورانیوم، نقره، مس و بسیاری از معادن دیگر است. این موضوع فرصت‌های زیادی برای سرمایه‌گذاری در این کشور فراهم می‌کند. ازبکستان نیروی کار جوان و ماهر دارد و شرایط مختلفی برای معافیت‌های مالیاتی و گمرکی و همچنین سرمایه‌گذاری و تجارت به‌صرفه اقتصادی ایجاد کرده است. از سال ۲۰۱۷، سرعت رشد اقتصاد ازبکستان وارد مرحله جدیدی شده است. اصلاحات وسیعی در زمینه‌های سیاسی و اقتصادی در این کشور صورت گرفته که منجر به ایجاد اقتصادی بازتر و بازار محورتر و همچنین بهبود شرایط سرمایه‌گذاری گردیده که برنامه‌های خصوصی‌سازی در آن مشهود است.^۱

1- <https://grodnoinvest.by/press-center/mezhdunarodnyj-obzor-respublika-uzbekistan/>

الف. اصلاحات اقتصادی

اصلاحات اقتصادی در ازبکستان از سال ۲۰۱۷ سرعت گرفتند، زمانی که دولت برنامه پنج‌ساله توسعه خود را با عنوان «برنامه اقدامات راهبردی برای سال‌های ۲۰۱۷ - ۲۰۲۱» به تصویب رساند. این کشور در تحولات ساختاری، بهبود شرایط سرمایه‌گذاری و ایجاد شرایط آزادتر، شفاف‌تر و برابری بیشتر برای کارآفرینان پیشرفت قابل توجهی داشته است. با عنایت به اراده سیاسی قوی و عزم راسخ در پیاده‌سازی اقتصاد آزاد، ازبکستان در پنج سال گذشته موقعیت خود را در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی در زمینه شرایط سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار تقویت کرده است، علیرغم پیامدهای منفی همه‌گیری کرونا، در سال ۲۰۲۲، دولت ازبکستان راهبرد ملی جدیدی را برای توسعه کشور تحت عنوان «برنامه راهبردی توسعه ازبکستان جدید برای سال‌های ۲۰۲۲ - ۲۰۲۶» تصویب کرد. این راهبرد جذب سرمایه‌گذاری به ارزش ۱۲۰ میلیارد دلار در پنج سال آینده را هدف قرار داده است، که شامل ۷۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی با تمرکز بر برق، حمل‌ونقل، بهداشت، آموزش، «اقتصاد سبز»، خدمات شهری و مدیریت منابع آبی است. از دیگر ابتکارات مرتبط با سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار در چارچوب این برنامه راهبردی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- اصلاحات در بخش کشاورزی و استفاده از زمین‌های حاصل‌خیز؛
- اصلاحات در حوزه آموزش و بهداشت؛
- دیجیتالی‌سازی اقتصاد؛
- تجارت آزاد و احتمال پیوستن به اتحادیه‌های گمرکی منطقه‌ای و سازمان تجارت جهانی؛
- اجرای برنامه‌های وسیع خصوصی‌سازی و تحول شرکت‌های دولتی.^۱

ب. شاخص‌های کلان اقتصادی

ازبکستان بحران ویروس کرونا را با موفقیت پشت سر گذاشت و یکی از معدود کشورهایی در جهان بود که در سال ۲۰۲۰ رشد اقتصادی مثبت را تجربه کرد. دولت تدابیر قاطعی برای کاهش پیامدهای اقتصادی این همه‌گیری اتخاذ کرد، از جمله افزایش هزینه‌ها برای بخش بهداشت و تامین اجتماعی و همچنین حمایت مالی از بخش خصوصی. پیش‌بینی می‌شود اقتصاد ازبکستان همچنان به توسعه پایدار خود ادامه دهد، چرا که دولت به روند انتقال کشور به اقتصاد بازار محور ادامه می‌دهد و

¹ <https://uzconsulate-aktau.kz/2024/%D1%83%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D0%BA%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD-%D1%83%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B9%D1%87%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%8F-%D1%8D%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%B2-%D0%BD%D0%B5/>

به افزایش کارایی استفاده از منابع و ایجاد محیط کسب‌وکار شفاف و رقابتی که توسط رشد بخش خصوصی تحریک می‌شود، می‌پردازد. در جدول شماره ۲ به اصلی‌ترین شاخص‌های کلان اقتصادی این کشور از ژانویه تا سپتامبر سال ۲۰۲۴ میلادی اشاره می‌گردد.

جدول شماره (۲) شاخص‌های کلان اقتصادی

شاخص	میلیارد دلار	رشد (درصد)
تولید ناخالص داخلی	۱۰۱/۶	۱۲/۷
اقتصاد کشاورزی، روستایی، شیلات و جنگلداری	۲۵/۱	۳/۱
تولیدات صنعتی	۳۱	۹/۵
خدمات	۱۳	۷/۳
پروژه‌های عمرانی	۱۳	۹/۱
سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (خالص)	۲/۱	-۱۸/۸
گردش مالی خرده‌فروشی	۲۰	۹/۲
صادرات	۲۱	۳۸/۱
واردات	۳۶/۶	۲۹/۷
تراز تجارت خارجی	-۱۵/۶	-۱۷
نرخ قیمت مواد مصرفی	-	۱۰۶/۸

منبع: بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و trade map

ج. سرمایه انسانی

ازبکستان، با بالاترین تراکم جمعیت در آسیای مرکزی، دارای جمعیتی معادل ۳۵ میلیون نفر است که به طور سالانه نزدیک به ۲ درصد افزایش می‌یابد. جمعیت این کشور به طور متوازن بین مردان و زنان تقسیم شده و بیشتر شامل افراد در سنین کار یا جوان‌تر قرار دارند. همچنین، ازبکستان دارای آمار بالایی در زمینه تحصیلات و سواد در میان افراد جامعه است. به دنبال اصلاحات گسترده دولتی در حوزه آموزش که از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۰ انجام شد، میزان حضور در مؤسسات پیش‌دبستانی در سراسر کشور از ۲۵ درصد به نزدیک به ۵۰ درصد افزایش یافت و در دانشگاه‌ها نیز این رقم از ۹ درصد به ۲۵ درصد رسید. در حال حاضر، سطح پوشش آموزش ابتدایی و متوسطه در ازبکستان تقریباً به ۱۰۰ درصد رسیده است. در حال حاضر، کشور دارای ۱۲۶ مؤسسه آموزش عالی است که شامل ۹۳ دانشگاه دولتی، ۱۱ مؤسسه خصوصی محلی و ۲۲ دانشگاه و شعبه خارجی می‌باشد.^۱

د. تجارت بین الملل

از سال ۲۰۱۷، ازبکستان موفق به دستیابی به پیشرفت‌های چشمگیری در راستای آزادسازی اقتصاد و کاهش موانع تجاری و اداری برای واردکنندگان و صادرکنندگان شده است. این کشور با برقراری روابط بین‌المللی متنوع و امضای توافقنامه‌های تجاری با ۴۷ کشور و توافقات سرمایه‌گذاری با ۴۸ کشور، درهای خود را به روی تجارت جهانی گشوده است. در ماه ژوئیه سال ۲۰۲۰، ازبکستان مذاکرات خود را برای عضویت در سازمان جهانی تجارت آغاز کرد. پیوستن به این سازمان به ازبکستان اجازه می‌دهد تا بخشی جدایی‌ناپذیر از اقتصاد جهانی و نظام تجارت چندجانبه شود. در آوریل ۲۰۲۱، ازبکستان به سیستم عمومی ترجیحات اتحادیه اروپا (GSP+) ملحق شد که تعرفه‌های مربوط به بیش از ۶۲۰۰ نوع کالا را که به کشورهای اتحادیه اروپا صادر می‌شود، لغو می‌کند. ازبکستان در زمینه صادرات به کشورهای روسیه، چین، قزاقستان و ترکیه متکی است. طلا مهم‌ترین کالای صادراتی این کشور به شمار می‌رود و پس از آن پنبه (۸ درصد)، مس (۶ درصد) و پوشاک (۵/۲ درصد) قرار دارند. در بخش واردات، ازبکستان عمدتاً به راکتور هسته‌ای و ماشین‌آلات (۱۷/۳ درصد)، وسایل نقلیه (۱۳/۳ درصد) و تجهیزات و ماشین‌آلات الکتریکی (۹ درصد) نیاز دارد.^۱ چین و روسیه به عنوان کشورهای اصلی در واردات به بازار ازبکستان شناخته می‌شوند و قزاقستان و کره جنوبی در رده‌های بعدی قرار دارند.^۲

ه. ساختار تجارت خارجی

طبق اعلام کمیته دولتی آمار کشور ازبکستان، حجم تجارت خارجی این کشور در دوره زمانی ۱۱ ماهه ژانویه تا پایان نوامبر سال ۲۰۲۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل با افزایش ۳/۶ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل، به رقم ۵۹/۳۶۸ میلیارد دلار رسیده است. ۴۰/۸ درصد از حجم کلی تجارت ازبکستان در این دوره به صادرات کشور به میزان ۲۴/۲۲۳ میلیارد دلار اختصاص داشته که ۴/۴ درصد نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش داشته است. در مقابل، سهم واردات کشور ۵۹/۲ درصد حجم کلی تجارت خارجه کشور به میزان ۳۵ میلیارد و ۱۴۶ میلیون دلار (۳ درصد افزایش نسبت به دوره مشابه سال قبل) بوده است. تراز تجارت خارجی ازبکستان در مدت مذکور به میزان ۱۰ میلیارد و ۹۲۲/۸ میلیون دلار منفی بوده است.

در این بازه زمانی ازبکستان با ۱۸۸ کشور دنیا مراودات تجاری دارد. از این تعداد، کشورهای چین (۱۹)،

1- trademap

2- <https://stat.uz/ru/110-press-tsentr/analiticheskie-stat-i/3956-vneshnyaya-torgovlya-i-ee-rol-v-ekonomicheskom-razvitii-uzbekistana>

روسیه (۱۸)، قزاقستان (۶/۵)، ترکیه (۴/۴)، کره جنوبی (۳)، ترکمنستان (۱/۸)، فرانسه (۱/۷)، آلمان (۱/۸)، افغانستان (۱/۷) و هند (۱/۵) درصد حجم کلی مرادوات تجاری کشور ازبکستان در دوره ۱۱ ماهه سال ۲۰۲۴ را به خود اختصاص داده‌اند. در میان ۲۰ کشور نخست شرکای تجاری ازبکستان، این کشور با ۴ کشور افغانستان، قرقیزستان، تاجیکستان و فرانسه توازن تجاری مثبت به نفع ازبکستان (مازاد تجاری) دارد.

در بازه زمانی بین ماههای ژانویه تا نوامبر سال ۲۰۲۴ سهم کشورهای مستقل مشترک المنافع (CIS) در کل گردش تجارت خارجی ازبکستان ۳۵/۴ درصد بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته ۳ درصد افزایش یافته است. در مدت زمان یاد شده حجم گردش تجارت خارجی ازبکستان با این کشورها به ۲۱ میلیارد و ۳۲ میلیون دلار رسید. از این مجموعه ۸ میلیارد و ۲۶۶ میلیون دلار صادرات ازبکستان و ۱۲ میلیارد و ۷۶۶ میلیون دلار نیز واردات ازبکستان از کشورهای مشترک المنافع بوده است. بر اساس اطلاعات موسسه آمار ازبکستان، روسیه ۵۰/۸ درصد، بلاروس ۳/۱ درصد، قرقیزستان ۳/۵ درصد، ترکمنستان ۵/۱ درصد، قزاقستان ۱۸/۳ درصد، تاجیکستان ۳ درصد، اوکراین ۰/۹ درصد، ارمنستان ۰/۱ درصد و مولداوی ۰/۱ درصد در میزان کلی تجارت خارجی ازبکستان با کشورهای مشترک المنافع سهم داشته اند.

در این بازه زمانی ازبکستان با ۱۸۸ کشور دنیا مرادوات تجاری دارد. از این تعداد، کشورهای چین (۱۹)، روسیه (۱۸)، قزاقستان (۶/۵)، ترکیه (۴/۴)، کره جنوبی (۳)، ترکمنستان (۱/۸)، فرانسه (۱/۷)، آلمان (۱/۸)، افغانستان (۱/۷) و هند (۱/۵) درصد حجم کلی مرادوات تجاری کشور ازبکستان در دوره ۱۱ ماهه سال ۲۰۲۴ را به خود اختصاص داده اند.

در میان ۲۰ کشور نخست شرکای تجاری ازبکستان، این کشور با ۴ کشور افغانستان، قرقیزستان، تاجیکستان و فرانسه توازن تجاری مثبت به نفع ازبکستان (مازاد تجاری) دارد.

جدول شماره (۴) بیست شریک اول تجاری ازبکستان در بازه زمانی ۱۱ ماهه سال ۲۰۲۴

کشور	حجم کل / میلیون دلار	صادرات ازبکستان	واردات ازبکستان
۱-چین	۱۱/۲۵۵ میلیارد دلار	۱/۹۱۳ میلیارد دلار	۹/۳۴۲ میلیارد دلار
۲-روسیه	۱۰/۶۸۱ میلیارد دلار	۳/۴۱۰ میلیارد دلار	۷/۲۷۱ میلیارد دلار
۳-قزاقستان	۳/۸۵۵ میلیارد دلار	۱/۳۰۹ میلیون دلار	۲/۵۴۶ میلیارد دلار
۴-ترکیه	۲/۶۳۵ میلیارد دلار	۱/۰۲۳ میلیارد دلار	۱/۶۱۲ میلیارد دلار

کشور	حجم کل / میلیون دلار	صادرات ازبکستان	واردات ازبکستان
۵- کره جنوبی	۱/۸۱۰ میلیارد دلار	۳۲/۶ میلیون دلار	۱/۷۷۷ میلیارد دلار
۶- ترکمنستان	۱/۰۷۵ میلیارد دلار	۱۱۰/۴ میلیون دلار	۹۶۵ میلیون دلار
۷- آلمان	۱/۰۷۰ میلیارد دلار	۸۲/۳ میلیون دلار	۹۸۸/۳ میلیون دلار
۸- فرانسه	۱/۰۱۳ میلیارد دلار	۷۰۰/۶ میلیون دلار	۳۱۲/۷ میلیون دلار
۹- افغانستان	۹۹۹/۹ میلیون دلار	۹۶۹/۴ میلیون دلار	۳۰/۵ میلیون دلار
۱۰- هند	۸۶۷/۴ میلیون دلار	۹۷ میلیون دلار	۷۷۰/۴ میلیون دلار
۱۱- آمریکا	۷۷۳/۳ میلیون دلار	۲۷۹/۳ میلیون دلار	۴۹۴/۱ میلیون دلار
۱۲- قرقیزستان	۷۳۹/۵ میلیون دلار	۴۷۶/۶ میلیون دلار	۲۶۲/۹ میلیون دلار
۱۳- بلاروس	۶۴۶/۲ میلیون دلار	۱۵۰/۱ میلیون دلار	۴۹۶/۱ میلیون دلار
۱۴- تاجیکستان	۶۲۷/۱ میلیون دلار	۴۹۱/۹ میلیون دلار	۱۳۵/۲ میلیون دلار
۱۵- امارات	۵۹۰/۷ میلیون دلار	۲۲۳/۹ میلیون دلار	۳۶۶/۸ میلیون دلار
۱۶- لیتوانی	۵۶۱/۵ میلیون دلار	۱۶۳/۲ میلیون دلار	۳۹۸/۳ میلیون دلار
۱۷- جمهوری اسلامی ایران	۴۴۸ میلیون دلار	۱۴۹/۸ میلیون دلار	۲۹۸/۱ میلیون دلار
۱۸- برزیل	۴۱۷/۳ میلیون دلار	۱۱/۰۷ میلیون دلار	۴/۵/۵ میلیون دلار
۱۹- جمهوری چک	۴۰۷/۴ میلیون دلار	۵۰/۲ میلیون دلار	۳۵۷/۲ میلیون دلار
۲۰- ایتالیا	۴۰۵/۸ میلیون دلار	۴۱ میلیون دلار	۳۶۴/۹ میلیون دلار

منبع: معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران

میزان تجارت خارجی ازبکستان با کشورهای مشترک المنافع در دوره ۱۱ ماهه ۲۰۲۴: در بازه زمانی بین ماه‌های ژانویه تا نوامبر سال ۲۰۲۴ سهم کشورهای مستقل مشترک المنافع (CIS) در کل گردش تجارت خارجی ازبکستان ۳۵/۴ درصد بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته ۳ درصد افزایش یافته است. در مدت زمان یاد شده حجم گردش تجارت خارجی ازبکستان با این کشورها به ۲۱ میلیارد و ۳۲ میلیون دلار رسید. از این مجموعه ۸ میلیارد و ۲۶۶ میلیون دلار صادرات ازبکستان و ۱۲ میلیارد و ۷۶۶ میلیون دلار نیز واردات ازبکستان از کشورهای مشترک المنافع بوده است. بر اساس اطلاعات موسسه آمار ازبکستان، روسیه ۵۰/۸ درصد، بلاروس ۳/۱ درصد، قرقیزستان ۳/۵ درصد، ترکمنستان ۵/۱ درصد، قزاقستان ۱۸/۳ درصد، تاجیکستان ۳ درصد، اوکراین ۰/۹ درصد، ارمنستان ۰/۱ درصد و مولداوی ۰/۱ درصد در میزان کلی تجارت خارجی ازبکستان با کشورهای مشترک المنافع سهم داشته‌اند.^۱

و. راه‌اندازی و مدیریت کسب و کار در مناطق آزاد اقتصادی

بر اساس اطلاعات موجود تا ۱ ژوئیه ۲۰۲۲، در ازبکستان ۲۴ منطقه آزاد اقتصادی آزاد به ثبت رسیده است که به شرکت‌های صادراتی تسهیلات و زیرساخت‌های منحصر به فردی ارائه می‌دهد. در فاصله سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۱، ۵۵۹ پروژه سرمایه‌گذاری در این مناطق به اجرا درآمده که نتیجه آن ایجاد ۴۶,۸۳۳ شغل و جذب سرمایه‌گذاری خارجی به میزان ۹۰۵/۶ میلیون دلار شده است. تعرفه‌های خدمات عمومی در ازبکستان برای کسب‌وکارها به گونه‌ای طراحی شده‌اند که هم رقابتی و هم مقرون به صرفه باشند، همچنین نرخ‌های مالیات بر درآمد و مالیات بر ارزش افزوده به نفع شرکت‌ها تعیین شده است. این کشور در حال حاضر در مرحله به‌روزرسانی و توسعه زیرساخت‌های خود قرار دارد. همچنین، نیروی کار در ازبکستان از تحصیلات بالایی برخوردار است و شرایط دستمزد و هزینه نیروی کار نیز قابل توجه است.

ز. معافیت‌های مالیاتی برای شرکت‌های مناطق آزاد اقتصادی

مالیات بر سود: ۳ سال برای سرمایه‌گذاری‌های بین ۳ تا ۵ میلیون دلار؛ ۵ سال برای سرمایه‌گذاری‌های بین ۵ تا ۱۵ میلیون دلار؛ ۱۰ سال برای سرمایه‌گذاری‌های بیش از ۱۵ میلیون دلار.

مالیات بر املاک، مالیات بر زمین، مالیات بر استفاده از منابع آبی: ۳ سال برای سرمایه‌گذاری‌های بین ۳۰۰ هزار تا ۳ میلیون دلار؛ ۵ سال برای سرمایه‌گذاری‌های بین ۳ تا ۵ میلیون دلار؛ ۷ سال برای سرمایه‌گذاری‌های بین ۵ تا ۱۰ میلیون دلار؛ ۱۰ سال برای سرمایه‌گذاری‌های بیش از ۱۰ میلیون دلار. بنابراین، ازبکستان نه تنها نیازمند واردات بسیاری از کالاها و خدمات است، بلکه سیاست‌های جدید این کشور برای تسهیل تجارت خارجی، راه را برای صادرکنندگانی که به دنبال بازارهای پررونق هستند، هموارتر کرده است.^۱

جدول شماره (۵) هزینه‌های راه‌اندازی کسب و کار

شاخص‌ها	ازبکستان	میانگین در کشورهای مشترک المنافع
برق (دلار به ازای هر کیلووات ساعت)	۰/۰۳	۰/۰۴۹
آب (دلار به ازای هر متر مکعب)	۰/۰۴	۰/۰۷
گاز طبیعی (دلار به ازای هر متر مکعب)	۰/۰۴	۰/۱۹۸
میانگین حقوق ماهیانه (دلار)	۲۶۶	۴۲۸

شاخص‌ها	ازبکستان	میانگین در کشورهای مشترک المنافع
مالیات بر سود (درصد)	۱۵	۱۷/۵
مالیات بر ارزش افزوده (درصد)	۱۵	۱۷
مالیات بر درآمد شخصی (درصد)	۱۲	۱۲

منبع: گردآوری نویسندگان

ح. موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای^۱

الف. موانع تعرفه‌ای

موانع تعرفه‌ای شامل مالیات‌ها و عوارض وارداتی است که بر هزینه ورود کالاها به ازبکستان تأثیر می‌گذارد:

عوارض بر واردات: نرخ عوارض بر اساس نوع کالا متفاوت است (برای کالاهای نهایی بیشتر از مواد اولیه است)، میانگین عوارض بین ۵ درصد تا ۳۰ درصد بر اساس دسته‌بندی کالاها متغیر است، برای برخی کالاها (مانند مواد غذایی، پوشاک، تجهیزات) عوارض بالاتری اعمال می‌شود تا از تولید داخلی حمایت شود.

مالیات بر ارزش افزوده (VAT): مالیات بر ارزش افزوده ۱۲ درصد است که هزینه کالاها را برای مصرف‌کنندگان افزایش می‌دهد.^۲

عوارض غیر مستقیم: برای برخی دسته‌های خاص از کالاها (مانند الکل، دخانیات، خودروها) اعمال می‌شود.

عوارض گمرکی: شامل هزینه‌های مربوط به تنظیم اسناد، بازرسی محموله‌ها و دیگر فرایندهای گمرکی است.

ب. موانع غیرتعرفه‌ای: موانع غیرتعرفه‌ای شامل محدودیت‌های اداری، فنی و نظارتی است که واردات کالاها را دشوارتر می‌کند:

مجوزدهی و سهمیه‌بندی: برای برخی دسته‌های کالایی (مانند داروها، سلاح‌ها، تجهیزات خاص)

1- <https://lex.uz/docs/3802366?ONDATE=01.01.2024%2000>

2- <https://www.gazeta.uz/ru/2025/01/06/taxes-2025/>

دریافت مجوز الزامی است، سهمیه‌هایی برای واردات برخی از کالاها تعیین شده است تا از تولید داخلی حمایت شود.

موانع فنی: الزامات سختگیرانه برای استانداردسازی کالاها (مانند تطابق با استانداردهای ملی)، وجود رویه‌های پیچیده برای بررسی کیفیت و ایمنی محصولات.

اقدامات بهداشتی و قرنطینه‌ای: الزامات سختگیرانه برای محصولات غذایی، کشاورزی و دارویی، نیاز به ارائه اسناد تأییدیه تطابق با استانداردهای بهداشتی.

موانع اداری: طولانی بودن فرایندهای ترخیص کالا از گمرک، مشکلات در انتقال ارز برای پرداخت هزینه کالاهای وارداتی.

اولویت برای تولیدکنندگان داخلی: حمایت‌های دولتی از شرکت‌های ازبکستانی (یارانه‌ها، معافیت‌های مالیاتی) که باعث می‌شود کالاهای وارداتی کمتر رقابتی باشند.

۳. اسناد و برنامه‌های راهبردی ازبکستان

دولت ازبکستان به‌طور کامل به نقش حیاتی برنامه‌ریزی راهبردی در دستیابی به تحولات بلندمدت اجتماعی-اقتصادی و شکل‌دهی به آینده کشور خود اذعان دارد، به‌ویژه در شرایطی که محیط جهانی به‌طور فزاینده‌ای ناپایدار شده و با بحران‌های ناپیوسته و چالش‌های سیاسی متقاطع روبه‌رو است. این کشور در مسیری قوی برای اصلاحات بلندمدت گام برداشته است. در حال حاضر، چشم‌انداز برنامه‌ریزی‌های دولت ازبکستان با سه سند اصلی مشخص می‌شود که هرکدام اهداف و زمان‌بندی‌های متمایزی دارند و هدف آن‌ها هدایت توسعه کشور در بخش‌های مختلف و در زمان‌های مختلف است که آرمان‌ها و جهت‌گیری‌های سیاستی دولت را منعکس می‌کند:

- راهبرد توسعه ازبکستان جدید برای ۲۰۲۲-۲۰۲۶ (راهبرد ۲۰۲۲-۲۰۲۶)
- راهبرد ازبکستان ۲۰۳۰ (راهبرد ۲۰۳۰)
- راهبرد ملی توسعه پایدار ۲۰۱۸-۲۰۳۰ (NSDS)

الف. راهبرد توسعه ازبکستان جدید برای سال‌های ۲۰۲۲-۲۰۲۶

راهبرد توسعه ازبکستان جدید برای سال‌های ۲۰۲۲-۲۰۲۶ به‌عنوان یکی از مهم‌ترین برنامه‌های راهبردی این کشور، در راستای تحقق اصلاحات عمیق اقتصادی، اجتماعی و سیاسی تدوین شده است.

این راهبرد که در ادامه سیاست‌های پنج‌ساله توسعه‌ای ازبکستان از سال ۲۰۱۷ طراحی شده، چارچوبی جامع برای رشد و پیشرفت پایدار کشور ارائه می‌دهد. برنامه مذکور با در نظر گرفتن تغییرات داخلی و تحولات بین‌المللی، تلاش دارد تا ازبکستان را به یکی از کشورهای پیشرو در منطقه آسیای مرکزی تبدیل کند.

این راهبرد شامل ۱۰۰ هدف کلیدی در حوزه‌های مختلف نظیر اصلاحات سیاسی و نهادهای حکومتی، سیستم قضایی، توسعه اقتصادی و اجتماعی، پیشرفت‌های فرهنگی، سیاست خارجی و مسائل امنیتی و دفاعی است. این برنامه به دنبال ایجاد ساختاری انعطاف‌پذیر و کارآمد در نظام اداری، افزایش بهره‌وری اقتصادی، بهبود سطح رفاه اجتماعی و تقویت جایگاه بین‌المللی ازبکستان است.

در این راهبرد، هفت اولویت اصلی به‌عنوان محورهای کلیدی توسعه تعیین شده است که شامل موارد زیر می‌شود:

۱. ایجاد یک نظام قضایی عادلانه و تقویت حاکمیت قانون: ازبکستان قصد دارد از طریق اصلاحات گسترده در نظام حقوقی و اداری، اصول عدالت و حاکمیت قانون را به یک ضرورت اساسی برای توسعه کشور تبدیل کند. این اقدامات شامل افزایش شفافیت در سیستم قضایی، کاهش فساد، تضمین استقلال دادگاه‌ها و بهبود دسترسی مردم به عدالت است.

۲. توسعه سریع‌تر اقتصاد ملی و دستیابی به رشد پایدار و بلندمدت: این کشور در تلاش است تا از طریق سیاست‌های اقتصادی نوین، روند رشد تولید ناخالص داخلی (GDP) را تسریع کرده و اقتصاد خود را متنوع‌سازی کند. توسعه زیرساخت‌های صنعتی، حمایت از نوآوری‌های فناورانه، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تقویت بخش خصوصی از جمله سیاست‌هایی است که برای تحقق این هدف اتخاذ شده‌اند.

۳. اجرای سیاست‌های اجتماعی عادلانه و توسعه سرمایه انسانی: این بخش از راهبرد بر بهبود کیفیت زندگی مردم از طریق افزایش دسترسی به خدمات بهداشتی، آموزشی و رفاهی تأکید دارد. توسعه سیستم آموزشی مبتنی بر مهارت، افزایش سطح اشتغال، حمایت از خانواده‌ها و ارتقای جایگاه زنان در جامعه از مهم‌ترین برنامه‌های اجتماعی این دوره محسوب می‌شوند.

۴. تقویت هویت فرهنگی و معنوی جامعه و ارتقاء آن به سطحی جدید: ازبکستان با تأکید بر ارزش‌های فرهنگی و تاریخی خود، در تلاش است تا زمینه رشد فکری، هنری و اجتماعی

جامعه را فراهم کند. این کشور قصد دارد با گسترش فعالیت‌های فرهنگی، توسعه مراکز آموزشی و هنری و ارتقای سطح آگاهی عمومی، نقش فرهنگ را در مسیر توسعه ملی پررنگ‌تر کند.

۵. **تعامل با مسائل جهانی بر اساس منافع ملی:** این راهبرد سیاست خارجی ازبکستان را بر مبنای منافع ملی و تعامل سازنده با جامعه بین‌المللی شکل داده است. توسعه همکاری‌های اقتصادی و دیپلماتیک با کشورهای همسایه و سایر قدرت‌های جهانی، عضویت فعال در سازمان‌های بین‌المللی و تقویت نقش منطقه‌ای ازبکستان از اهداف این بخش محسوب می‌شوند.

۶. **تقویت امنیت ملی، توسعه توان دفاعی و ارتقای دیپلماسی منطقه‌ای و جهانی:** ازبکستان با در نظر گرفتن چالش‌های امنیتی در منطقه آسیای مرکزی، تلاش دارد تا از طریق افزایش توان نظامی و دفاعی، بهبود ساختارهای امنیت داخلی و همکاری‌های بین‌المللی، ثبات و امنیت کشور را تضمین کند.

۷. **حفظ سیاست خارجی باز، عمل‌گرا و فعال:** این کشور در نظر دارد با اتخاذ یک سیاست خارجی متوازن و چندبعدی، روابط خود را با کشورهای مختلف گسترش دهد و موقعیت استراتژیک خود را در منطقه تقویت کند. همکاری‌های اقتصادی و دیپلماتیک با کشورهای همسایه، قدرت‌های اقتصادی جهان و سازمان‌های بین‌المللی، بخش مهمی از این راهبرد را تشکیل می‌دهد.

راهبرد توسعه ازبکستان جدید برای سال‌های ۲۰۲۲-۲۰۲۶ نشان‌دهنده رویکردی جامع و هدفمند برای حرکت این کشور به سمت یک اقتصاد پایدار، جامعه‌ای پیشرفته و جایگاهی برجسته در منطقه و جهان است. اجرای موفق این برنامه می‌تواند ازبکستان را به یکی از قطب‌های مهم اقتصادی و دیپلماتیک آسیای مرکزی تبدیل کند و زمینه‌ساز پیشرفت و رفاه پایدار برای مردم این کشور باشد.^۱

ب. برنامه راهبردی ازبکستان ۲۰۳۰

برنامه راهبردی ۲۰۳۰ به‌عنوان یک برنامه راهبردی پنج‌ساله پیشرفته، تحولات ملی و چالش‌های ژئوپلیتیکی از جمله شوک‌های منطقه‌ای و تغییرات اساسی مانند رفاندوم قانون اساسی که در ۳۰ آوریل ۲۰۲۳ برگزار شد را در نظر می‌گیرد. این راهبرد با جلب مشارکت فعال ذینفعان، از بازخورد شهروندان و مشاوره‌های وزارتخانه‌ها بهره می‌برد و هدف آن ایجاد یک رویکرد جامع و پاسخگو در برنامه‌ریزی است. در زمانی که بسیاری از کشورهای عضو و غیرعضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)

در حال اصلاح و به‌روز رسانی دیدگاه‌های راهبردی خود برای سال ۲۰۳۰ هستند، تلاش‌های برنامه‌ریزی راهبردی ازبکستان، به‌ویژه از زاویه دید راهبرد ۲۰۳۰، نشان‌دهنده اراده‌ای است برای انعکاس تغییرات جهانی و هم‌راستایی با بهترین شیوه‌های بین‌المللی، در عین توجه به چالش‌های خاص توسعه اجتماعی و حکمرانی در این کشور.^۱

برنامه راهبردی ازبکستان-۲۰۳۰ به دنبال ایجاد شرایطی برای دستیابی به درآمد متوسط بالا تا پایان این دهه است. این هدف از طریق یک برنامه اصلاحات اساسی دنبال می‌شود که شامل فراهم کردن اقتصادی آزاد، جذب سرمایه‌گذاری خارجی، ارتقاء ظرفیت‌های فناوری و زیرساخت‌های راهبردی و کاهش بارهای نظارتی بر کسب‌وکارها می‌باشد. همچنین، مشوق‌های جذاب برای جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در حال حاضر نتایج مثبتی را به همراه داشته است. شرکت‌های بین‌المللی در مناطق آزاد اقتصادی از معافیت‌های مالیاتی تا ۱۰ سال بهره‌مند می‌شوند و شرکت‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نیز از معافیت‌های مالیاتی بر املاک، آب و زمین به مدت حداکثر هفت سال استفاده می‌کنند.

ازبکستان با وجود داشتن نظام مالیاتی نسبتاً آزاد در منطقه، به سرعت در حال پیشرفت در زمینه صادرات خود است. این پیشرفت‌ها ناشی از تغییرات عمده‌ای در مقررات است که شامل حذف بیش از ۱۳۰ مجوز و پروانه و همچنین لغو تمامی عوارض گمرکی بر کالاها و خدمات صادراتی می‌باشد. برنامه خصوصی‌سازی دولت نیز به موفقیت‌های قابل توجهی دست یافته است، از جمله فروش دارایی‌های دولتی به ارزش بیش از یک میلیارد دلار و تصویب قانونی مهم در زمینه مشارکت عمومی-خصوصی که به تسهیل پروژه‌هایی به ارزش ۱۷ میلیارد دلار کمک می‌کند. همچنین، با افزایش تعداد کشورهای که بدون نیاز به روایید امکان سفر به ازبکستان را دارند (از ۹ به ۹۳)، این کشور در حال جذب استعدادها و سرمایه‌گذاری‌ها از سرتاسر جهان است. یکی از ارکان کلیدی برنامه راهبردی ازبکستان-۲۰۳۰، گسترش حمایت‌های سرمایه‌گذاران بوده که حقوق آن‌ها را تضمین کرده و به سازوکارهای حل اختلاف مرکز داوری بین‌المللی تاشکند کمک می‌کند.

این راهبرد پنج جهت‌گیری اولویت‌دار را شامل می‌شود که برای تحقق آن‌ها صد هدف مشخص شده است:

- ایجاد شرایط مناسب برای تحقق پتانسیل هر فرد: این جهت‌گیری بر اصلاحات گسترده

1- <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/country/uzbekistan/overview>

در حوزه آموزش، شامل آموزش پیش دبستانی، دبستانی، متوسطه و عالی، همراه با آموزش‌های فنی - حرفه‌ای تمرکز دارد. ابتکارات کلیدی شامل بهبود زیرساخت‌ها، افزایش حقوق معلمان و گسترش استفاده از فناوری در آموزش است.

- **تضمین رفاه جمعیت از طریق رشد اقتصادی پایدار:** این هدف ثبات اقتصاد کلان، گسترش اقتصاد دیجیتال، توسعه گردشگری و بهبود سیاست‌های مالی را هدف قرار می‌دهد. اهداف این بخش شامل افزایش درآمد سرانه، توسعه گردشگری و بهبود زیرساخت‌های دیجیتال و فیزیکی است.

- **حفظ منابع آبی و حفاظت از محیط زیست:** بر استفاده پایدار از منابع آبی، حفاظت از محیط زیست و مقابله با اثرات تغییرات اقلیمی تأکید دارد. برنامه‌های راهبردی این بخش شامل مدرن‌سازی سیستم‌های آبیاری، گسترش فضاهای سبز و بهبود مدیریت پسماند و بازیافت است.

- **تضمین حاکمیت قانون و سازمان‌دهی مدیریت عمومی با محوریت خدمات به مردم:** هدف آن تبدیل مدیریت عمومی به سیستمی خدمات‌محور، ارتقای چارچوب قانونی و تضمین حکمرانی مؤثر است. تلاش‌ها شامل افزایش شفافیت، بهبود حکمرانی محلی و دیجیتالی کردن خدمات عمومی می‌شود.

- **ادامه سیاست مبتنی بر اصل «دولت امن و صلح‌دوست»:** بر ادامه سیاست خارجی باز و عمل‌گرایانه، تقویت روابط حسن هم‌جواری و ایجاد گفتگوی متعادل و پایدار در مسائل منطقه‌ای و جهانی تأکید دارد.

برخی دیگر از نکات برجسته این راهبرد عبارتند از:

۱. رساندن تولید ناخالص داخلی به ۱۶۰ میلیارد دلار و افزایش درآمد سرانه به ۴ هزار دلار؛
۲. تضمین نرخ تورم سالانه بین ۵ تا ۶ درصد؛
۳. دستیابی به پوشش ۱۰۰ درصدی اینترنت پرسرعت در مناطق مختلف؛
۴. جذب ۲۵۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری به کشور؛
۵. تبدیل به یک اقتصاد سبز و دستیابی به عدم اتکا به سوخت‌های فسیلی؛
۶. کاهش چشمگیر نرخ فقر (بیش از ۲ برابر).^۱

ج. راهبرد ملی توسعه پایدار ۲۰۱۸-۲۰۳۰

راهبرد ملی توسعه پایدار (NSDS) جمهوری ازبکستان برای سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۳۰، تعهد این کشور را به همسویی با اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد (SDGs) در چارچوب دستور کار ۲۰۳۰ منعکس می‌کند. این راهبرد با هدف ایجاد یک چارچوب جامع برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی کشور، در صدد ارتقای جایگاه بین‌المللی ازبکستان و بهبود کیفیت زندگی شهروندان است. بر این اساس، ۱۶ هدف کلان و ۱۲۶ وظیفه اجرایی تعریف شده‌اند که تحقق آن‌ها از طریق یک سیستم نظارتی متشکل از ۱۹۰ شاخص عملکردی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

در راستای اجرای این راهبرد، ازبکستان تاکنون اقداماتی مهم را به انجام رسانده است، از جمله:

- انتشار اوراق قرضه مستقل مرتبط با SDG، که نشان‌دهنده تعهد این کشور به تأمین مالی پایدار برای پروژه‌های توسعه‌ای است.
- ارائه دو گزارش داوطلبانه ملی (VNR) به مجمع سیاسی عالی سازمان ملل در زمینه توسعه پایدار، که میزان پیشرفت کشور در دستیابی به اهداف توسعه پایدار را مورد ارزیابی قرار داده است.

با این حال، دومین گزارش ملی توسعه پایدار ازبکستان برخی چالش‌های اساسی را در روند اجرای NSDS شناسایی کرده است. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها، عدم توسعه مکانیزم‌های اجرایی مشخص برای تحقق هم‌زمان راهبرد ۲۰۲۲-۲۰۲۶ و اهداف خاص توسعه پایدار (SDG) است. به علاوه، NSDS به‌طور مستقیم به راهبرد بلندمدت ۲۰۳۰ ارجاعی ندارد، که این امر هم‌افزایی بین سیاست‌های کلان توسعه‌ای را تضعیف کرده و کارایی آن را کاهش می‌دهد.

یکی دیگر از مسائل کلیدی، عدم الزام قانونی برای هم‌راستا کردن سیاست‌های بخشی با این راهبرد است. در نتیجه، بسیاری از سیاست‌های اجرایی در بخش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی به‌صورت مستقل تدوین شده‌اند و لزوماً با اهداف توسعه پایدار منطبق نیستند. این امر منجر به عدم هماهنگی راهبردهای مختلف در سطح ملی شده و میزان اثربخشی NSDS را محدود کرده است. مسئله رهبری و مدیریت این راهبرد نیز همچنان محل بحث است. در حالی که وزارت اشتغال و کاهش فقر مسئولیت ارائه گزارش‌های داوطلبانه ملی را بر عهده دارد، نهاد مشخصی به‌عنوان متولی اصلی هدایت و نظارت بر اجرای NSDS تعریف نشده است. این موضوع، نه تنها موجب پراکندگی در

سیاست‌گذاری‌های توسعه‌ای می‌شود، بلکه بر شفافیت و پاسخگویی نهادهای اجرایی نیز تأثیر منفی می‌گذارد.

با توجه به این چالش‌ها، ازبکستان در سپتامبر ۲۰۲۳ اقدام به تدوین و تصویب راهبرد کلان‌تری تحت عنوان «راهبرد ازبکستان ۲۰۳۰» کرد. این برنامه، که با بهره‌گیری از تجربیات پیشین طراحی شده، دربرگیرنده شش اولویت کلیدی در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، امنیتی و دفاعی است و در تلاش است تا نقایص موجود در NSDS را برطرف کند.

در مجموع، راهبرد ملی توسعه پایدار ازبکستان ۲۰۳۰-۲۰۱۸ نمایانگر تلاش‌های این کشور برای حرکت به سوی توسعه‌ای پایدار، متوازن و منطبق با معیارهای بین‌المللی است. با این وجود، برای تضمین موفقیت این راهبرد، لازم است اصلاحاتی در ساختار مدیریتی، هماهنگی بین‌بخشی، و پیوند راهبردهای مختلف توسعه‌ای صورت گیرد تا سیاست‌های توسعه‌ای ازبکستان به شکلی یکپارچه‌تر و کارآمدتر دنبال شوند.

۴. صنعت ساخت و ساز در ازبکستان

ازبکستان طی دهه گذشته با تمرکز بر شهرسازی و توسعه زیرساخت‌های شهری، گام‌های مهمی در راستای بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی خود برداشته است. دولت این کشور برنامه‌های متعددی را برای توسعه شهری اجرا کرده است که شامل نوسازی زیرساخت‌های حمل و نقل، بهبود شبکه‌های آب و فاضلاب، و توسعه مسکن‌های مدرن می‌شود. در شهرهای بزرگ مانند تاشکند، سمرقند و بخارا پروژه‌های عظیمی در زمینه احداث جاده‌ها، پل‌ها و مترو انجام شده است تا دسترسی شهروندان به امکانات شهری بهبود یابد. همچنین، دولت با جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی در بخش‌های ساخت‌وساز و انرژی، تلاش می‌کند تا روند توسعه شهری را تسریع بخشد.

یکی از محورهای اصلی شهرسازی در ازبکستان توجه به مفهوم شهرهای هوشمند و پایدار است. برنامه‌های دولتی شامل استفاده از فناوری‌های پیشرفته در مدیریت شهری، نظیر سیستم‌های هوشمند حمل و نقل و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در ساختمان‌ها می‌باشد. با این حال، ازبکستان همچنان با چالش‌هایی نظیر تأمین مالی مناسب برای پروژه‌های بزرگ، مدیریت رشد جمعیت شهری و حفاظت از میراث فرهنگی شهرهای تاریخی مواجه است. برای مقابله با این چالش‌ها، دولت در همکاری با نهادهای بین‌المللی نظیر بانک جهانی و بانک توسعه آسیا، در حال اجرای برنامه‌های

جامع توسعه‌ای است که بر پایداری و رشد اقتصادی تمرکز دارند.

- صنعت ساخت و ساز و نیازهای وارداتی ازبکستان

صنعت ساخت‌وساز و خدمات فنی مهندسی در ازبکستان به دلیل رشد سریع اقتصادی و برنامه‌های گسترده دولت برای توسعه زیرساخت‌ها، به شدت در حال گسترش است. این کشور برای تکمیل پروژه‌های عمرانی کلیدی نظیر ساخت مسکن، شبکه‌های حمل‌ونقل شهری و تأسیسات زیربنایی، به تأمین مواد اولیه مدرن مانند سیمان، فولاد و مصالح پایدار نیاز دارد. همچنین استفاده از فناوری‌های پیشرفته نظیر سیستم‌های BIM، ماشین‌آلات سنگین و تجهیزات مدرن ساختمانی از جمله نیازهای اصلی این صنعت محسوب می‌شود.

یکی دیگر از الزامات این بخش، دسترسی به نیروی کار متخصص و آموزش‌دیده است. مهندسان عمران، معماران با تجربه در استانداردهای بین‌المللی و کارگران فنی ماهر از جمله بخش‌های حیاتی نیروی کار هستند که به شدت در این کشور مورد تقاضا قرار دارند. علاوه بر این، خدمات مشاوره فنی و مهندسی، از مطالعات امکان‌سنجی گرفته تا نظارت بر پروژه‌ها، برای ارتقای کیفیت و کاهش هزینه‌ها ضروری است.

در کنار این نیازها، ازبکستان به دنبال سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مشارکتی (PPP) با شرکت‌های خارجی برای انتقال دانش و فناوری است. تأمین مالی مناسب از طریق اعتبارات بلندمدت و همکاری با نهادهای بین‌المللی نیز یکی از الزامات اصلی این صنعت است. فرصت‌های موجود در این بازار می‌تواند جذابیت زیادی برای شرکت‌های خارجی، به‌ویژه ایرانی، در زمینه صادرات خدمات مهندسی و مواد ساختمانی داشته باشد.

در سال‌های اخیر، در شهر تاشکند ساخت و سازهای وسیعی آغاز شده است. تعداد زیادی از ساختمان‌ها، مراکز تجاری، کارخانه‌ها و مکان‌های تفریحی ساخته شده‌اند. با توجه به روند ادامه‌دار شهرنشینی، اکنون پروژه‌های بزرگ ساختمانی در خارج از شهر نیز در حال اجرا هستند.

شوکت میرضیایف رئیس‌جمهور ازبکستان در سال ۲۰۲۲، نخستین سنگ بنا را در زیرساخت شهر المپیک این کشور گذاشت. این پروژه شامل ۱۰۰ هکتار زمین خواهد بود و شامل یک استادیوم دو و میدانی و فوتبال با ظرفیت ۱۰ هزار نفر، ۶ مجموعه ورزشی سرپوشیده و ۷ مجموعه ورزشی روباز، یک مجموعه ورزش‌های آبی، پیست دوچرخه‌سواری و مجموعه‌هایی برای ورزش‌های رزمی و تیمی خواهد

بود. این پروژه به‌طور مشترک با شرکت چینی «CAMC Engineering» که تجربه ساخت تأسیسات ورزشی در ۷۰ کشور جهان را دارد، اجرا می‌شود. در این پروژه بیش از هزار کارگر و مهندس و همچنین تجهیزات پیشرفته به کار گرفته شده‌اند.

در نزدیکی تاشکند، ساخت یک شهر جدید به نام "تاشکند نو" برنامه‌ریزی شده است. نخستین سنگ بنای این پروژه در ماه مارس ۲۰۲۳ گذاشته شد. در مرحله اول این پروژه، ساخت ساختمان‌های چند طبقه برای ۶۰ هزار نفر، ساختمان‌های اداری نهادهای دولتی، پارک‌ها و تأسیسات اجتماعی و اقتصادی پیش‌بینی شده است. در طراحی که توسط شرکت سنگاپوری «Meinhardt group» طراحی شده است، توجه ویژه‌ای به موقعیت‌یابی تأسیسات اجتماعی، ارتباطات حمل و نقل و اتصال آن‌ها به پایتخت معطوف شده است.^۱

- روند توسعه صنعت ساختمان‌سازی

طی سال‌های اخیر، صنعت ساختمان‌سازی ازبکستان رشد قابل توجهی داشته که این موفقیت نتیجه برنامه‌های سرمایه‌گذاری دولتی و جذب فعال سرمایه‌گذاری‌های خارجی است. بین سال‌های ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۴، حجم فعالیت‌های ساختمانی در ازبکستان به طور چشمگیری افزایش یافت. در سال ۲۰۲۱، حجم این فعالیت‌ها به ۹/۹ میلیارد دلار رسید که پیشرفتی مهم پس از بحران سال ۲۰۲۰ بود. در سال ۲۰۲۲، این رقم دو برابر شده و به ۲۱ میلیارد دلار رسید. در سال ۲۰۲۳، حجم فعالیت‌ها به ۸۰ تریلیون سوم رسید که رکورد جدیدی برای این صنعت بود. در سال ۲۰۲۴، انتظار می‌رود رشد بیشتری در این حوزه به دلیل پروژه‌ها و برنامه‌های سرمایه‌گذاری جدید رقم بخورد.

در ماه مه ۲۰۲۴، رئیس‌جمهور ازبکستان، شوکت میرضیایف، در افتتاحیه نشست عمومی سومین مجمع بین‌المللی سرمایه‌گذاری تاشکند، به نقش شرکت‌های KNAUF و CoC در توسعه صنعت ساختمان‌سازی ازبکستان اشاره کرد. طی ۲۵ سال گذشته، شرکت KNAUF سه کارخانه در این کشور احداث و راه‌اندازی کرده، بیش از ۱۰۵ میلیون دلار سرمایه‌گذاری نموده و صدها فرصت شغلی جدید ایجاد کرده است.

در سال ۲۰۲۲، تعداد ۱۴۰،۲۰ پیمانکار در حوزه ساخت‌وساز در این کشور فعالیت داشتند که این تعداد در سال ۲۰۲۴ به ۲۳،۵۷۶ پیمانکار افزایش پیدا کرده است. حجم پروژه‌های پیمانکاری

در ژانویه تا ژوئن ۲۰۲۴ به ۷۹/۸ تریلیون سوم رسید که ۱۰/۱ درصد بیشتر از سال گذشته بود. ۳۸۰ مجوز و ۱۶ گواهینامه برای انجام پنج نوع فعالیت در این حوزه صادر شده است. قانونی‌سازی فعالیت سازمان‌ها و بهبود شاخص‌های رتبه‌بندی به کاهش سهم اقتصاد سایه در صنعت ساخت‌وساز کمک کرده است. در سال ۲۰۲۳، تعداد تجهیزات تخصصی و نیروی کار به ترتیب دو برابر و ۵۸ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱ افزایش یافت.^۱

- نرخ رشد فعالیت‌های ساختمانی به تفکیک سال‌ها

نرخ رشد فعالیت‌های ساختمانی روند مثبتی را نشان می‌دهد، علیرغم برخی نوسانات. در سال ۲۰۲۱، نرخ رشد ۸/۵۷ درصد بود و در سال ۲۰۲۲ به ۲۳/۱ درصد افزایش یافت. در سال ۲۰۲۳، نرخ رشد کمی کاهش یافت اما همچنان در سطح بالایی باقی ماند. در سال ۲۰۲۴ نرخ رشد بیش از ۱۰ درصد حفظ و این امر با پروژه‌های جدید و جذب سرمایه‌گذاری‌های بیشتر تقویت گردید.

- حجم ساخت‌وساز مسکن

ساخت‌وساز مسکن یکی از زمینه‌های کلیدی توسعه صنعت ساختمان‌سازی در ازبکستان است. طی سال‌های اخیر، بیش از ۱۰ هزار خانه شامل ۴۱۲ هزار آپارتمان با مساحت کلی ۲۶ میلیون متر مربع ساخته شده است. در سال ۲۰۲۳، در چارچوب برنامه وام مسکن، بیش از ۱۰۰۰ ساختمان بلندمرتبه ساخته شد که حدود ۴۵۵ هزار خانواده صاحب خانه شده‌اند. طبق برنامه ریزی‌های انجام شده قرار است در سال ۲۰۲۴، مجموعه‌های آپارتمانی با ظرفیت ۱۰۰ هزار واحد مسکونی ساخته شود که باعث تقویت بیشتر مسکن کشور خواهد شد.

- پروژه‌ها و ابتکارات برجسته

از جمله پروژه‌های کلیدی می‌توان به برنامه «ازبکستان جدید» اشاره کرد که در چارچوب آن در سال ۲۰۲۳، محله‌هایی در ۵۲ منطقه این کشور ساخته شد و شرایط مسکونی هزاران شهروند را بهبود بخشید. دیگر پروژه‌های مهم شامل «تاشکند نو» و «شهرک المپیک» هستند که علاوه بر مسکن، به توسعه زیرساخت‌های ورزشی کشور کمک می‌کنند.

«تاشکند نو» را می‌توان بزرگ‌ترین پروژه معماری دهه اخیر در این کشور دانست. این شهر که در منطقه‌ای به وسعت ۲۰ هزار هکتار بین رودخانه‌های چیرچیک و کاراسو واقع شده است، طبق

1- <https://anhor.uz/stroitelystvo-v-uzbekistane/uzbekistan-construction-industry-review-2024/>

طرح جامع شهرسازی تا سال ۲۰۴۵ به مرکز اداری، تجاری و فرهنگی پایتخت تبدیل خواهد شد. در چارچوب این پروژه، شرایطی مناسب برای اسکان یک میلیون نفر با زیرساخت‌های موردنیاز فراهم خواهد شد. در مرحله اول، احداث مجتمع‌های مسکونی برای ۶۰ هزار نفر، ۳۰ مدرسه، ۲۰ مهدکودک، یک بیمارستان چندمنظوره و ۵ پلی‌کلینیک برنامه‌ریزی شده است. علاوه بر این، در این شهر ساختمان مدرن کتابخانه ملی، یک تئاتر، مدارس هنری و مجموعه‌های تجاری و خدماتی متنوعی ساخته خواهند شد.

در پایان ژوئیه ۲۰۲۳، با فرمان رئیس‌جمهور ازبکستان تحت عنوان «اقدامات مربوط به ایجاد شهر تاشکند نو»، اداره‌ای تحت نظارت کابینه وزیران با عنوان «اداره ایجاد شهر تاشکند نو» تأسیس شد. این اداره دارای اختیارات گسترده‌ای است و وظایف زیر را بر عهده دارد:

- جذب شرکت‌های برجسته طراحی داخلی و بین‌المللی بر اساس تجربیات موفق شهرسازی در کشورهای پیشرفته؛
- تدوین طرح‌های توسعه‌ای برای منطقه شهر تاشکند نو؛
- مذاکره با سرمایه‌گذاران برای اجرای پروژه‌های این شهر، انعقاد قراردادها و نظارت بر اجرای آن‌ها؛
- ایفای نقش کارفرما در احداث تأسیسات اجتماعی، شبکه‌های مهندسی-ارتباطی و زیرساخت‌های جاده‌ای؛
- ارائه پروژه‌ها و اجرای کمپین‌های تبلیغاتی گسترده در رسانه‌های داخلی و بین‌المللی و فضای مجازی به منظور جذب سرمایه‌گذاران بالقوه، از جمله سرمایه‌گذاران خارجی.

محدوده شهر تاشکند نو

- از شرق به بخش شرقی پایتخت متصل خواهد شد؛
- از غرب از بزرگراه شرقی تاشکند آغاز خواهد شد؛
- از شمال به مرزهای پایینی شهر یانگی بازار خواهد رسید؛
- از شرق در امتداد رودخانه کاراسو امتداد خواهد یافت؛
- از جنوب تقریباً به مرز جنوبی پایتخت نزدیک خواهد شد.

در حال حاضر، طرح جامع فاز اول برای مساحتی بالغ بر ۶ هزار هکتار تدوین شده است که ۱۰۰۰

هکتار آن شامل یک پروژه جزئی و دقیق است. اراضی اولیه‌ای که برای فروش در نظر گرفته شده‌اند، در همین منطقه ۱۰۰۰ هکتاری قرار دارند.

زیرساخت‌های شهر جدید

در شهر تاشکند نو، که به‌عنوان یک شهر هوشمند و باغ‌شهر طراحی شده، ساخت موارد زیر در نظر گرفته شده است:

- ساختمان‌های اداری برای نهادهای دولتی؛
- تأسیسات اجتماعی و اقتصادی؛
- خوشه‌های آموزشی نوآورانه شامل مهدکودک - مدرسه - دانشگاه؛
- کتابخانه، موزه تاریخ، کاخ‌های فرهنگی؛
- مناطق تجاری و نوآوری؛
- خوشه‌های پزشکی و گردشگری؛
- ساختمان‌های مسکونی بلندمرتبه؛
- پارک‌ها، کانال‌های مصنوعی و دریاچه‌ها؛
- مناطق تفریحی در امتداد رودخانه‌های چیرچیک و کاراسو؛
- پارکینگ‌های زیرزمینی برای خودروها؛
- تونل‌های مدرن؛
- ۷ پل که روی رودخانه‌های چیرچیک و کاراسو احداث خواهد شد.

بخش‌های اصلی پروژه «تاشکند نو»

- پارک Yangi O'zbekiston

پارک Yangi O'zbekiston بزرگ‌ترین پارک تفریحی - فرهنگی در ازبکستان است. این پارک که ۱۰۴ هکتار وسعت دارد، مکانی ایده‌آل برای علاقه‌مندان به طبیعت خواهد بود. در مرکز این پارک، یک ستون یادبود به مناسبت سی‌امین سالگرد استقلال ازبکستان ساخته می‌شود که نمادی از آزادی و استقلال این کشور است.

مرکز نمایشگاهی (CAEX) Central Asian Expo

مرکز نمایشگاهی Central Asian Expo (CAEx) یک مجموعه نمایشگاهی فوق‌مدرن و چندمنظوره است که فضایی مناسب برای برگزاری نمایشگاه‌های متنوع با فرمت‌های مختلف فراهم می‌کند. مساحت کلی این مرکز ۲۳ هزار متر مربع است.

- دهکده المپیک برای بازی‌های آسیایی جوانان

در منطقه‌ای به وسعت ۱۶۰ هکتار، یک دهکده المپیک شامل استادیوم چندمنظوره، مجموعه‌های ورزشی سرپوشیده و روباز، ساختمان‌های مسکونی، هتل‌ها و یک مجموعه قایقرانی در رودخانه چیرچیک ساخته خواهد شد.

همچنین، این دهکده شامل مواردی نظیر زمین‌های تمرین و ورزشگاه‌های مخصوص هاکی، شمشیربازی، وزنه‌برداری، شطرنج، تی‌س روی میز و بدمینتون و مجموعه‌های ورزشی برای شنا، دوچرخه‌سواری، بسکتبال، والیبال و هندبال خواهد بود. این امکانات علاوه بر برگزاری مسابقات بزرگ، به‌عنوان مرکز آموزش و تمرین ورزشکاران آکادمی المپیک ازبکستان نیز مورد استفاده قرار خواهند گرفت.

مجتمع مسکونی NRG MAFTUN MAKON

Maftun Makon یک مجتمع مسکونی مدرن از شرکت NRG Uzbekistan است که به‌عنوان یک منطقه با فناوری نوین با زیرساخت‌های پیشرفته طراحی شده و در قلب «تاشکند نو» قرار دارد. این مجموعه را می‌توان «شهری در یک شهر» توصیف کرد.

ویژگی‌های این مجتمع مسکونی شامل پارکینگ زیرزمینی برای ساکنان، مسیرهای پیاده‌روی و فضای سبز، زمین‌های بازی کودکان، مدرسه و مهدکودک و دیگر امکانات رفاهی می‌باشد. سه فاز از این پروژه در حال اجرا است که هر یک دارای سبک معماری و طراحی منحصر به فرد است.

- بزرگ‌ترین پارک آبی سرپوشیده در آسیای مرکزی

در چارچوب پروژه «تاشکند نو»، بزرگ‌ترین پارک آبی سرپوشیده آسیای مرکزی در زمینی به وسعت ۵۰ هکتار ساخته خواهد شد. هزینه اجرای این پروژه ۲۰۰ میلیون دلار برآورد شده است.

- پارک مرکزی و «کمر بند سبز تاشکند»

در این پروژه، یک پارک مرکزی به وسعت ۴۲۰ هکتار احداث خواهد شد که شامل ۲۰۰ هزار درخت

است. این پارک بخشی از طرح «کمر بند سبز تاشکند» خواهد بود.

ویژگی‌های زیرساختی و فناوری‌های پیشرفته پروژه «تاشکند نو» شامل اصلاح سیستم حمل و نقل شهری برای ایجاد شرایط مناسب برای پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری، پارکینگ‌های زیرزمینی با ظرفیت ۱۰۰ هزار خودرو، احداث ۱۴ تونل مدرن و ۷ پل برای تسهیل حرکت خودروها، انتقال تمام شبکه‌های برق، گاز، آب و مخابرات به زیر زمین برای افزایش ایمنی و کارایی زیرساخت‌ها، ساخت نخستین ایستگاه سه‌گانه در آسیای مرکزی که قادر به تولید برق، گرمایش در زمستان و سرمایش در تابستان خواهد بود، استفاده از فناوری‌های پیشرفته صرفه‌جویی در مصرف آب که موجب کاهش ۵۰ درصدی مصرف آب خواهد شد، بازیافت و تصفیه پساب‌ها برای استفاده مجدد در آبیاری و مصارف صنعتی.^۱

شرایط شرکت‌های ایرانی برای حضور در پروژه «تاشکند نو»

برای شرکت‌های ایرانی که می‌خواهند در پروژه «تاشکند نو» فعالیت کنند، باید شرایط مشخصی در نظر گرفته شود. برخی از این شرایط شامل موارد زیر است:

۱. شرایط کلی

- ثبت شرکت در ایران و ازبکستان (در صورت نیاز)
- سابقه کاری در پروژه‌های عمرانی، فناوری یا خدمات شهری
- توانایی تأمین مالی یا ارائه ضمانت بانکی
- همکاری بین‌المللی، به‌ویژه در آسیای مرکزی
- رعایت استانداردهای فنی و زیست‌محیطی ازبکستان

۲. زمینه‌های کاری مناسب برای شرکت‌های ایرانی

- ساخت و ساز و مهندسی عمران (ساختمان، جاده، تونل، پل)
- فناوری‌های شهری هوشمند (حمل و نقل هوشمند، انرژی پاک)
- مخابرات و اینترنت پرسرعت
- خدمات پزشکی و بیمارستانی
- تأمین مصالح ساختمانی (سیمان، فولاد، شیشه)
- سرمایه‌گذاری در گردشگری و هتلداری

1- <https://www.uzdaily.uz/ru/novy-tashkent-megapolis-budushchego/>

۳. قوانین مالی و حقوقی

- قراردادهای ساخت و بهره‌برداری (BOT)
- دریافت مجوز سرمایه‌گذاری از دولت ازبکستان
- همکاری با بانک‌های ایرانی و ازبکی برای تأمین مالی
- تشکیل تیم مشترک با شرکت‌های ازبکستانی

۴. حمایت‌ها و مشوق‌ها

- معافیت‌های مالیاتی برای سرمایه‌گذاری در مناطق خاص
- حمایت سفارت ایران در تاشکند
- دسترسی به وام‌های بانکی از طریق توافقات ایران و ازبکستان

- بهره‌وری انرژی و استانداردهای «سبز»

در سال‌های اخیر، ازبکستان توجه ویژه‌ای به بهره‌وری انرژی در ساختمان‌سازی معطوف کرده است. شرکت Knauf ازبکستان یکی از شرکت‌های پیشرو در این حوزه است و فناوری‌ها و رویکردهای پیشرفته‌ای را به کار گرفته است. مدیرعامل Knauf ازبکستان، دیمتری دریپالکو، اهمیت رویکرد جامع به بهره‌وری انرژی را برجسته می‌کند که شامل عایق‌بندی ساختمان‌ها، مدرن‌سازی لوازم خانگی و بهینه‌سازی سیستم گرمایشی و استفاده از مصالح ساختمانی مدرن است. این شرکت اقداماتی مانند نصب مبدل‌های حرارتی برای استفاده مجدد از گرما، مدرن‌سازی موتورها و استفاده از تجهیزات هم‌زمان برای تولید برق با کمترین ردپای کربنی انجام داده است. هدف شرکت کاهش انتشار CO₂ و عدم اتکا به سوخت‌های فسیلی تا سال ۲۰۴۰ است. این تلاش‌ها در حوزه بهره‌وری انرژی نه تنها به کاهش هزینه‌های تولید کمک می‌کند، بلکه نقش مهمی در کاهش فشارهای زیست‌محیطی ایفا می‌نماید. این رویکرد با روندهای جهانی توسعه پایدار هماهنگ است و به تقویت جایگاه ازبکستان در عرصه بین‌المللی به عنوان کشوری که به استانداردهای بالای زیست‌محیطی و بهره‌وری انرژی پایبند است، کمک می‌کند.^۱

- سرمایه‌گذاری در بخش ساخت‌وساز

جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی به یکی از عوامل کلیدی رشد صنعت ساختمان‌سازی ازبکستان تبدیل شده است. از جمله سرمایه‌گذاران اصلی می‌توان به روسیه، چین، ترکیه و بانک اروپایی بازسازی و توسعه (EBRD) اشاره کرد. طی پنج سال گذشته، EBRD بیش از ۳ میلیارد یورو برای اجرای ۱۰۰ پروژه در بخش‌های مختلف اقتصادی، از جمله ساخت‌وساز، تخصیص داده است.

در ماه ژانویه سال جاری، حجم سرمایه‌گذاری‌های خارجی در ازبکستان به ۳ میلیارد دلار رسید که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۰۴ برابر بیشتر است. از این مبلغ، ۱۰۲ میلیارد دلار در پروژه‌های صنعتی سرمایه‌گذاری شده که رشد ۱۰۷ درصدی داشته است و ۱۰۸ میلیارد دلار در پروژه‌های منطقه‌ای سرمایه‌گذاری شده که رشد ۱۸۷ درصدی را تجربه کرده است. همچنین، تأمین مالی برای ۵۱۳ پروژه جدید به مبلغ ۲۳ میلیارد دلار آغاز شده است که از این مبلغ ۱۰۱ میلیارد دلار تاکنون به کار گرفته شده است. در ۲۶ منطقه و شهر ازبکستان، حجم سرمایه‌گذاری‌های خارجی بیش از ۲۰ میلیون دلار بوده است.

برخی از پروژه‌های بزرگ منطقه‌ای عبارتند از:

- در منطقه نمندگان در کلاستر شیمیایی، ۳ پروژه به مبلغ ۳۳۴ میلیون دلار آغاز شده است. شرکت Zarafshon Industrial Technology به همراه سرمایه‌گذاران چینی ۵۰ میلیون دلار در پروژه‌های تولید مواد شیمیایی سرمایه‌گذاری کرده است.

- در چارچوب پارک فناوری شیمیایی، ۲۲ میلیون دلار از ۲ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری برای ساخت یک بلوک نیروگاهی و نیروگاه خورشیدی با ظرفیت ۳۰۰ مگاوات هزینه شده است.

- در منطقه تاشکند، شرکت Metal Processing Technology (ICG) برای گسترش تولید، ۲۰ میلیون دلار برای ایجاد ظرفیت‌های تولید ۵ هزار تن لوله‌های مسی و اتصالات سرمایه‌گذاری کرده است.

علاوه بر این، در ساخت سه نیروگاه بزرگ، بیش از ۱۰۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری شده است:

- در منطقه انگور، یک نیروگاه ترکیبی با ظرفیت ۱۵۶۰ مگاوات،

— در منطقه نورآباد، یک نیروگاه خورشیدی با ظرفیت ۵۰۰ مگاوات،

— در منطقه گیزدووان، یک نیروگاه بادی با ظرفیت ۶۰۰ مگاوات.

در بخش ساخت و ساز زیرساخت‌های مسکونی و عمومی، در منطقه نمانگان، در چارچوب پروژه «نمانگان جدید» به مبلغ ۱۸۰ میلیون دلار، ۱۵ میلیون دلار برای ساخت موسسات آموزش عالی و مجموعه‌های مسکونی از سوی سرمایه‌گذاران خارجی اختصاص یافته است.

در چیرچیک، ساخت مرکز جدید تصفیه فاضلاب با ظرفیت ۱۳۰ هزار مترمکعب در روز در چارچوب مرحله سوم پروژه بانک توسعه آسیایی به مبلغ ۱۶۱ میلیون دلار در حال انجام است.

همچنین در ماه ژانویه، ۳۷۴ پروژه کوچک و متوسط به مبلغ ۲۳۱ میلیون دلار راه‌اندازی شده است که منجر به ایجاد ۶۰۸ هزار شغل جدید گردیده است. در نمانگان یک کارخانه برای فرآوری ۲۰ هزار تن میوه و سبزیجات در سال به ارزش ۹ میلیون دلار آغاز به کار کرده است، و در تاشکند یک مرکز تجاری، تفریحی و کسب و کار به نام Yunusabad Galleria به ارزش ۲۹ میلیون دلار افتتاح شده است.^۱

یکی از عوامل مهم فعال‌سازی سرمایه‌گذاری‌ها، اجرای برنامه‌های جدید خرید مسکن بوده است. از ۱ مه ۲۰۲۲، شهروندان ۱۱۱ کشور، از جمله روسیه، می‌توانند با خرید املاک در ازبکستان، اقامت دائم دریافت کنند. حداقل قیمت مسکن برای دریافت اقامت دائم به شرح زیر است:

۳۰۰,۰۰۰ - دلار در شهر تاشکند و استان تاشکند؛

۲۰۰,۰۰۰ - دلار در استان‌های سمرقند، بخارا، نمانگان، اندیجان، فرغانه و خوارزم؛

۱۰۰,۰۰۰ - دلار در جمهوری کاراکالپاکستان و سایر مناطق.

در این صورت اقامت دائم برای یک سال صادر می‌شود و در صورت حفظ مالکیت املاک، اقامت این کشور برای اتباع خارجی قابل تمدید است. کارآفرینان کره جنوبی بر ساخت دفاتر اداری لوکس و هتل‌ها تمرکز کرده‌اند. سرمایه‌گذاران قزاقستانی بیشتر بر روی ساختمان‌های مسکونی چند واحدی متمرکز هستند که این بخش را به یکی از بخش‌های پرپتانسیل تبدیل کرده است.

یکی از مشکلات عمده در بازار ساخت و ساز، کمبود فضاهای اداری لوکس است. در سال ۲۰۲۴، در تاشکند شاهد افزایش تقاضا برای دفاتر با دسته‌بندی‌های «+A» و «A» هستیم که این امر فعالیت‌های روزافزون شرکت‌های بین‌المللی را که در حال تثبیت حضور خود در کشور هستند، تایید می‌کند.^۱

- طراحی و ارزیابی مستندات پروژه

فرآیندهای طراحی و ارزیابی مستندات پروژه نیز بازنگری و به یک پلتفرم الکترونیکی منتقل شده‌اند. این فعالیت‌ها توسط مرکز ارزیابی اسناد شهرسازی تحت نظارت وزارت صنعت این کشور انجام می‌شود. دیجیتالی‌سازی این فرآیندها امکان حذف کامل اسناد کاغذی را فراهم کرده است. پلتفرم «expertiza.mc.uz» که در چارچوب سامانه ملی «ساختمان شفاف» راه‌اندازی شده، با دیگر پلتفرم‌های الکترونیکی ادغام شده است. کنترل بر رعایت ایمنی در برابر زلزله و استحکام ساختمان‌ها تقویت شده است. در نیمه اول سال ۲۰۲۴، ۶/۳ هزار پروژه از طریق این پلتفرم بررسی شدند که در نتیجه، ۴/۴ تریلیون سوم به دلیل حذف هزینه‌های غیرضروری صرفه‌جویی شد.

نظارت بر حوزه ساخت‌وساز نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. سامانه اطلاعاتی «کنترل ساختمانی» بیش از ۲۸ هزار پروژه را زیر نظر دارد. ۱۱۲ هزار فعالیت نظارتی انجام شده و اقدامات لازم در مورد تخلفات صورت گرفته است.

- اصلاحات صنعت ساخت‌وساز

رشد صنعت ساختمان‌سازی نیازمند انجام اصلاحات عمیق مطابق با نیازهای مدرن است. در ژانویه ۲۰۲۴، شوکت میرضیایف از اقدامات جدید برای مبارزه با فساد در صنعت ساخت‌وساز خبر داد. از ۱ ژوئیه ۲۰۲۴، نوآوری‌های زیر اعمال شدند:

- تمام قراردادهای ساخت‌وساز باید به فرمت دیجیتال تبدیل شوند.
- تأمین مالی پروژه‌های ساختمانی فقط بر اساس صورت‌حساب‌های الکترونیکی ارائه‌شده به سازمان‌های مالیاتی انجام می‌شود.
- فرآیند پذیرش پروژه‌ها به صورت دیجیتالی انجام شده و تأیید اسناد از طریق سامانه "ساختمان شفاف" صورت می‌گیرد.

1- <https://vzglyad.uz/ru/post/2025/02/02/zarubejnie-developeri>

- انتخاب پیمانکاران فرعی برای پروژه‌هایی با ارزش بیش از ۱۰ میلیارد سوم فقط از طریق سامانه "ساختمان شفاف" انجام می‌شود.
- سامانه‌ای راه‌اندازی خواهد شد که امکان رصد آنلاین هزینه مصالح ساختمانی را برای تولیدکنندگان، سازندگان و نهادهای نظارتی فراهم می‌کند.
- برای بهبود طراحی پروژه‌ها، در وزارت ساخت‌وساز و خدمات عمومی، یک دفتر طراحی ایجاد شده است که:
 - در توسعه پروژه‌های با ارزش بیش از ۱۰ میلیارد سوم، به همراه طراحان، انطباق با استانداردهای ایمنی و بهره‌وری انرژی را بررسی می‌کند.
 - سالانه حداقل ۲-۳ پروژه نمونه برای حوزه‌های آموزش، پزشکی، ساخت جاده، تأمین آب و گرمایش طراحی می‌کند.
 - بدون تأیید دفتر طراحی، هیچ سند پروژه‌ای به مرحله ارزیابی دولتی نمی‌رسد.
- دادستانی کل موظف به ایجاد سامانه‌ای شده است که به حذف اقتصاد سایه در تمام فرایندها، از استخراج مصالح ساختمانی تا تحویل محصول نهایی به مصرف‌کننده، کمک کند. کلیه خریدهای دولتی از طریق پلتفرم «E-ombor» انجام خواهد شد و پلتفرمی الکترونیکی برای طبقه‌بندی مصالح ساختمانی راه‌اندازی می‌شود.
- دیجیتالی‌سازی ۱۶ خدمات دولتی در حوزه ساخت‌وساز و خدمات عمومی از طریق سامانه ملی «ساختمان شفاف» به مردم و کسب‌وکارها این امکان را می‌دهد که بدون خروج از خانه، خدمات دریافت کنند. بهره‌گیری از فناوری‌های ارتباطی مدت زمان صدور مجوزهای ساخت‌وساز را از ۳۹ روز در سال ۲۰۲۱ به ۲۵ روز در سال ۲۰۲۴ کاهش داده است.

- طرح دیجیتالی سازی شهرها و شهرسازی

در راستای دیجیتالی سازی شهرها، مؤسسه «توشکندبوش پلن لیتی» مجوز استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی ArcGIS شرکت ESRI را دریافت کرده است. متخصصانی که بر روی طرح دیجیتالی سازی و طرح جامع شهر تاشکند کار می‌کنند، آموزش‌های لازم برای استفاده از این سیستم را گذرانده و به تجهیزات کامپیوتری مدرن مجهز شده‌اند. یک مرکز ملی برای تدوین اسناد شهرسازی و معماری

تأسیس شده است که وظایف مدیریت و عملیات سامانه اطلاعات جغرافیایی بین‌سازمانی در چارچوب سیستم اطلاعات جغرافیایی ملی شهرسازی را بر عهده دارد. این مرکز مسئول ذخیره‌سازی، مدیریت، تبادل و به‌روزرسانی داده‌های مکانی است. در چارچوب برنامه‌های دولتی، اسناد شهرسازی به‌طور منظم در سامانه اطلاعات جغرافیایی ملی شهرسازی به‌روزرسانی می‌شوند. تاکنون ۴۰۷ طرح جامع، ۱۶ طرح تفصیلی و ۵۹۵ پروژه ساماندهی معماری و برنامه‌ریزی شهری در این سامانه ثبت شده‌اند و اطلاعات آن به‌صورت دوره‌ای به‌روزرسانی می‌شود.

- بازنگری استانداردهای فنی

استانداردهای فنی در حوزه ساخت‌وساز در حال بازنگری است. مؤسسه تحقیقات علمی استانداردسازی فنی وابسته به وزارت، در زمینه اصلاح اسناد فنی و استانداردهای این صنعت فعالیت می‌کند. یکی از پروژه‌های مهم در این زمینه، طرح «مدرنیزاسیون ضوابط شهرسازی ازبکستان» است که بر اساس یادداشت تفاهم امضا شده با وزارت زمین، زیرساخت و حمل‌ونقل کره جنوبی در تاریخ ۱۹ اکتبر ۲۰۱۸ اجرا می‌شود. هدف این پروژه، به‌روزرسانی ۲۵۶ ضابطه شهرسازی بر اساس تجربیات کره جنوبی تا سال ۲۰۲۵ است.

برای افزایش شفافیت در سیستم قیمت‌گذاری و پیاده‌سازی روش‌های محاسبه حجم کار، سیستم الکترونیکی «طبقه‌بندی ملی منابع ساخت‌وساز» ایجاد شده است. این سیستم با سامانه‌های کمیته مالیاتی و بورس کالا یکپارچه شده است تا قیمت‌ها به‌صورت لحظه‌ای به‌روزرسانی شوند. تاکنون ۱۷۷.۵۹۰ منبع در این سیستم ثبت شده است و این فرآیند همچنان ادامه دارد. همچنین، یک اپلیکیشن موبایلی با عنوان «ضوابط شهرسازی» طراحی شده است که به کاربران امکان دسترسی به ۱۲۰ ضابطه شهرسازی را می‌دهد. علاوه بر این، یک پایگاه اطلاعاتی شامل ۶۵.۱۴۴ استاندارد در وبسایت رسمی مؤسسه ایجاد شده است.

- ارتقای سطح مهارت متخصصان

برای ارتقای سطح مهارت متخصصان حوزه شهرسازی و مسکن، مؤسسه توسعه مهارت‌ها زیر نظر وزارت تأسیس شده است. این مؤسسه برنامه‌های آموزشی ویژه‌ای را برای آموزش بیش از ۴۲ هزار متخصص در ۱۰ حوزه مختلف، با مشارکت کارشناسان بین‌المللی طراحی کرده است. این برنامه‌ها با همکاری کارشناسان ترکیه و بر اساس استانداردهای بین‌المللی معتبر، نظیر ABET آمریکا، طراحی

و توسط دانشگاه فنی استانبول تأیید شده است. تاکنون ۲۳۸۱ متخصص از این مؤسسه فارغ‌التحصیل شده‌اند که ۵۲۴ نفر از آنها گواهینامه‌های رسمی دریافت کرده‌اند. شرکت KNAUF نیز از سال ۲۰۰۸ مراکز آموزشی خود را برای آموزش رایگان در زمینه ساخت‌وساز خشک و استفاده از مخلوط‌های گچی راه‌اندازی کرده است. تاکنون ۸۰۷۲۹ نفر در این مراکز آموزش دیده‌اند. پیش‌بینی می‌شود که سرمایه‌گذاری‌ها در بخش ساخت‌وساز ازبکستان در سال ۲۰۲۴ به ۱۱.۶ میلیارد دلار برسد.

- چالش‌ها و مشکلات خدمات فنی - مهندسی و صنعت ساخت‌وساز در ازبکستان

با وجود موفقیت‌های قابل‌توجه در صنعت ساخت‌وساز ازبکستان، این حوزه با چالش‌ها و مشکلات متعددی مواجه است که نیازمند راه‌حل‌های جامع هستند. یکی از مشکلات عمده، ساخت‌وساز غیرقانونی و نقض ضوابط شهرسازی است که منجر به ایجاد ساختمان‌های ناایمن و غیراستاندارد می‌شود. این مسئله می‌تواند باعث بروز مشکلات جدی از جمله تخریب سازه‌ها و خطرات جانی برای مردم شود. برای مقابله با این مشکل، اعمال کنترل دقیق‌تر و آموزش عمومی درباره اهمیت رعایت قوانین شهرسازی ضروری است.

دشواری در تأمین مالی پروژه‌ها یکی دیگر از چالش‌های اصلی است. شرکت‌های کوچک و متوسط به‌ویژه با نرخ‌های بالای بهره و شرایط سخت تأمین مالی مواجه هستند. برای حل این مشکل، کاهش نرخ‌های بهره و ارائه برنامه‌های حمایتی دولتی موردنیاز است. کمبود نیروی متخصص یکی از معضلات کلیدی است که کیفیت ساخت‌وساز را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بهبود آموزش‌های حرفه‌ای و افزایش دستمزدها می‌تواند به جذب نیروی جوان کمک کند.

فساد و روندهای پیچیده اداری هزینه‌ها و زمان اجرای پروژه‌ها را افزایش می‌دهند. دیجیتالی‌سازی فرآیندها می‌تواند نقش مؤثری در کاهش فساد و تسهیل این روندها ایفا کند. بسیاری از قوانین و مقررات ساخت‌وساز به‌روز نیستند و نیاز به اصلاح دارند. تطبیق این مقررات با استانداردهای بین‌المللی و نظارت بیشتر می‌تواند کیفیت پروژه‌ها را بهبود بخشد. رسیدگی به این مشکلات به توسعه پایدار صنعت ساخت‌وساز و تقویت رقابت‌پذیری آن در بازارهای داخلی و بین‌المللی کمک خواهد کرد.

۵. وضعیت ازبکستان از نظر واردات و تولید مصالح ساختمانی و خدمات فنی و مهندسی

ازبکستان به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه در منطقه آسیای مرکزی، در سال‌های اخیر برنامه‌های بلندپروازانه‌ای را برای توسعه زیرساخت‌ها و ساخت مسکن ارزان قیمت آغاز کرده است. این کشور با وجود تولید قابل توجه مصالح ساختمانی مانند سیمان، شیشه و کاشی سرامیکی، هنوز در برخی بخش‌ها به واردات وابسته است. به‌ویژه در حوزه‌هایی مانند تخته‌های چوبی فشرده، کاغذ دیواری، محصولات بهداشتی سرامیکی و برخی مواد عایق حرارتی، نیاز به واردات وجود دارد.

- معافیت عوارض گمرکی مصالح ساختمانی در ازبکستان

بر اساس فرمان شوکت میرضیایف، رئیس‌جمهور ازبکستان، که در تاریخ ۱۳ آوریل ۲۰۲۳ امضا شد، واردات برخی از مصالح ساختمانی تا سال ۲۰۲۵ از پرداخت عوارض گمرکی معاف شده است. این مصالح شامل سیمان، تخته سه‌لا، قالب‌های بتن‌ریزی، پوشش‌های بازالتی کم‌مصرف و شیشه می‌شود. پیش از این، نرخ عوارض گمرکی برای این محصولات بین ۱۰ تا ۳۰ درصد بود، اما با اجرای این فرمان، نرخ عوارض به صفر درصد کاهش یافته است.

جدول (۶) تعرفه گمرکی صفر برای واردات مصالح و مواد اولیه ساختمانی

کالا	کد تعرفه گمرکی (HS Code)
سیمان پرتلند، همچنین سیمان آلومیناتی، سرباره‌ای، سوپر سولفات و سیمان‌های هیدرولیکی مشابه (رنگی یا بی‌رنگ، آماده یا به شکل کلینکر)	۲۵۲۳
چوب‌های ساختمانی	۴۴۰۷۱۹۹۸۰۰
صفحات چوبی فشرده	۴۴۱۰۱۱۱۰۰۰ / ۴۴۱۱۱۳۹۰۰۰
تخته سه‌لایه چسبی، پانل‌های روکش‌شده و چوب‌های چندلایه مشابه	۴۴۱۲۳۹۰۰۰۰
قالب‌های بتنی	۴۴۱۸۴۰۰۰۰۰
پوشش‌های بازالتی صرفه‌جویی انرژی	۶۸۰۶۱۰۰۰۰۸
شیشه‌های پولیش شده حرارتی یا با سطح پولیش یا ساییده شده	-

منبع: norma.uz^۱

- تولید مصالح ساختمانی

ازبکستان نه تنها به دنبال واردات مصالح ساختمانی است، بلکه خود نیز گام‌هایی را برای تبدیل شدن به عنوان یک تولیدکننده مهم در این حوزه برمی‌دارد. در سال ۲۰۲۳، ۱۷ پروژه به ارزش ۱۸۳۷ میلیارد

1- https://www.norma.uz/novoe_v_zakonodatelstve/na_nekotorye_stroymaterialy_prodlili_lgoty_po_nulevym_tamojennym_poshlinam

سوم در چارچوب برنامه‌های بومی‌سازی و افزایش تولید مصالح ساختمانی در ازبکستان اجرا شده است. این پروژه‌ها شامل تولید محصولاتمانند کاشی سرامیکی، سیمان، شیشه تزئینی، مواد عایق حرارتی، مخلوط‌های خشک، گرانیت سرامیکی لعاب‌دار و آجر نسوز هستند. همچنین، تولید بتن گازی و مواد عایق حرارتی از جنس الیاف شیشه مطابق با استانداردهای جهانی آغاز شده است.

واردات محصولات ساختمانی در سال ۲۰۲۳ به طور تقریبی به ۶۹۳ میلیون دلار رسید که ۱۹ میلیون دلار کمتر از سال ۲۰۲۲ است. محصولات عمده وارداتی شامل تخته‌های چوبی فشرده (۱۱۹ میلیون دلار)، کاغذ دیواری (۶۹ میلیون دلار)، کاشی سرامیکی (۴۱ میلیون دلار) و محصولات بهداشتی سرامیکی (۱۴ میلیون دلار) بودند. در دوره ژانویه تا سپتامبر ۲۰۲۴، تولید مصالح ساختمانی در ازبکستان به ارزش ۳۲ تریلیون سوم رسید. این تولیدات شامل موارد زیر است:

- ۷۳ میلیون مترمربع گچ‌برگ،
- ۱۳/۳ میلیون تن سیمان،
- ۲/۶ میلیون رول کاغذ دیواری،
- ۳۶ میلیون مترمربع کاشی سرامیکی،
- ۳۴ میلیون مترمربع شیشه ساختمانی،
- ۳۰۱ هزار تن مخلوط‌های ساختمانی خشک.

در همین دوره، ۱/۵ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در این بخش انجام شد و ۲۱۲ پروژه به ارزش ۶۵۸ میلیون دلار راه‌اندازی گردید. برای سال‌های ۲۰۲۴-۲۰۲۵ نیز ۵۲۹ پروژه به ارزش ۴/۵ میلیارد دلار در مناطق مختلف این کشور آغاز شد که انتظار می‌رود ۲۵,۶۴۶ شغل جدید ایجاد کرده باشد. از این تعداد، در سال ۲۰۲۴، راه‌اندازی ۳۰۹ پروژه به ارزش ۱/۱ میلیارد دلار پیش‌بینی شده بود.^۱

- صادرات مصالح ساختمانی از ازبکستان

در ۹ ماهه نخست سال ۲۰۲۴، شرکت‌های ازبکستانی مصالح ساختمانی و خدمات مرتبط را به ارزش ۶۱۰/۴ میلیون دلار به کشورهای دیگر صادر کردند. با توجه به اینکه مصالح ساختمانی حجیم و سنگین هستند، صادرات به بازارهای اصلی یعنی کشورهای همسایه ۸ برابر افزایش یافت. همچنین،

1- <https://jccement.ru/content/news/v-uzbekistane-realizuyut-proekty-po-uvlicheniyu-obemov-proizvodstva-stroitelnykh-materialov-i-rassh/>

بازارهای جدید صادراتی مانند لتونی، هلند و بلژیک به کشورهای هدف صادراتی ازبکستان اضافه شدند.

- بومی سازی و تولیدات داخلی

در چارچوب برنامه بومی سازی، طی دوره ژانویه تا سپتامبر ۲۰۲۴ محصولاتی به ارزش ۱/۹ تریلیون سوم تولید شد که شامل موارد زیر است:

۱. سیمان باکیفیت بالا به ارزش ۱ تریلیون سوم،
۲. گچ برگ به ارزش ۲۷۰ میلیارد سوم،
۳. شیشه ساختمانی به ارزش ۲۶۱/۵ میلیارد سوم،
۴. محصولات سرامیکی و گرانیت سرامیکی به ارزش ۲۱۹/۱ میلیارد سوم.

- معافیت گمرکی و مالیاتی برای واردات تجهیزات صنعتی به ازبکستان

ماشین آلات و تجهیزات بزرگ‌ترین گروه کالاهای وارداتی ازبکستان را تشکیل می‌دهند. این شامل ماشین آلات صنعتی، کشاورزی و تجهیزات ساختمانی می‌شود. با ادامه روند صنعتی سازی در ازبکستان، تقاضا برای ماشین آلات پیشرفته به طور پیوسته در حال افزایش است. دولت ازبکستان با هدف تسهیل واردات تجهیزات صنعتی و کشاورزی که مشابه آن‌ها در داخل کشور تولید نمی‌شود، فهرست تجهیزات معاف از عوارض گمرکی و مالیات بر ارزش افزوده (VAT) را گسترش داده است. این اقدام بخشی از سیاست‌های دولت برای توسعه صنایع داخلی و جذب فناوری‌های پیشرفته است. بر اساس مصوبه هیئت وزیران ازبکستان مورخ ۱۹ سپتامبر ۲۰۲۳، ۱۵ نوع تجهیزات جدید به فهرست تجهیزات معاف از عوارض گمرکی و مالیات بر ارزش افزوده اضافه شده است. این فهرست قبلاً شامل ۶۷۸ نوع تجهیزات بود و اکنون به ۶۹۳ نوع افزایش یافته است. برخی از تجهیزات جدید اضافه شده به این فهرست عبارتند از:

جرثقیل‌های برجی؛ تجهیزات گلخانه‌ای؛ بالابرهای پنوماتیکی و نوار نقاله‌های فیبر نَساجی؛ نوار نقاله‌های سطلی و پیوسته؛ نوار نقاله‌های غلطکی؛ ماشین آلات مرتب سازی و بسته بندی پستی؛ تجهیزات تولید سیگار؛ ژنراتورهای جریان متناوب با توان ۳۷۵ تا ۷۵۰ کیلوولت آمپر و بالاتر از ۷۵۰ کیلوولت آمپر؛ تجهیزات جوشکاری در دمای بالا؛ کامیون‌های معدنی با ظرفیت بیش از ۵۰ تن.

جدول (۷) ۱۰ محصول اصلی وارداتی در سال ۲۰۲۳

ردیف	محصول	کد HS	سهم از کل واردات (درصد)	ارزش (میلیارد دلار)
۱	راکتورهای هسته‌ای و ماشین‌آلات	۸۴	۱۷.۳٪	۶.۳۶
۲	وسایل نقلیه	۸۷	۱۳.۳٪	۴.۸۸
۳	تجهیزات و ماشین‌آلات الکتریکی	۸۵	۹٪	۳.۳
۴	سوخت‌ها و روغن‌های معدنی	۲۷	۷.۳۲٪	۲.۶۸
۵	آهن و فولاد	۷۲	۵.۵۶٪	۲.۰۳
۶	محصولات دارویی	۳۰	۴.۴۴٪	۱.۶۲
۷	پلاستیک و محصولات پلاستیکی	۳۹	۳.۸۳٪	۱.۴
۸	محصولات آهنی یا فولادی	۷۳	۳.۳۴٪	۱.۲۲
۹	هواپیما، فضاپیما و قطعات آن	۸۸	۲.۶۶٪	۰.۹۷۵
۱۰	غلات	۱۰	۲.۳٪	۰.۸۴۶

منبع: tendata.com^۱

- شرکت‌های پیشرو در بازار ساخت و ساز ازبکستان

صنعت ساختمان‌سازی در ازبکستان در حال حاضر در مرحله پیشرفت و توسعه قرار دارد و فهرست ۱۰ شرکت برتر ساختمانی این کشور به وضوح نشان‌دهنده تنوع و تحرک این بخش است. شرکت‌های موجود در این فهرست به عنوان سازندگانی معتبر شناخته می‌شوند که توانایی اجرای پروژه‌های بزرگ و نوآورانه را دارند و به طور قابل توجهی در زیرساخت و اقتصاد ازبکستان تأثیرگذار هستند.^۲

• TREST 12

شرکت سهامی ۱۲ TREST یکی از برجسته‌ترین شرکت‌های ساختمانی ازبکستان است که مجموعه‌ای کامل از خدمات ساختمانی را به مشتریان حقوقی و حقیقی ارائه می‌دهد. این شرکت با دارا بودن ظرفیت تولیدی و فنی مستقل در شهر تاشکند و کادر مهندسی حرفه‌ای، توانایی حل پیچیده‌ترین مسائل مهندسی و فنی را دارد.

• Murad Buildings

شرکت Murad Buildings به عنوان یکی از سازندگان برجسته در تاشکند، در سال ۲۰۰۳ تأسیس

1- <https://www.tendata.com/blogs/insight/5894.html>

2- <https://vidgyku.com/ru/rejting-stroitelnyh-kompanij-uzbekistana/>

گردید. این شرکت در طی بیش از دو دهه فعالیت خود، به عنوان یک شرکت قابل اعتماد در زمینه ساخت و ساز مجتمع‌های مسکونی، مراکز تجاری و پروژه‌های عمومی شناخته شده است. این شرکت توانسته است بیش از ۵۰۰ واحد مسکونی را با مجموع مساحت بیش از ۱۰۰ هزار متر مربع به بهره‌برداری برساند. این شرکت ۱۲ پروژه خاص را در شهر تاشکند با استفاده از با فناوری‌های نوین به پایان رسانده است.

Uzbegim •

شرکت «SOLIDITY GROUP» از سال ۲۰۱۶ به طور فعال در بازار ساخت و ساز ازبکستان فعالیت می‌کند. در دسامبر ۲۰۱۹، این شرکت ساخت مجتمع مسکونی «O`zbekim» را در خیابان بوبور در منطقه یاکاسرای تاشکند آغاز کرد. این مجتمع مسکونی که به بهره‌برداری رسیده، شامل هفت بلوک با ارتفاع‌های مختلف (از ۱۰ تا ۱۴ طبقه) در زمینی به مساحت ۱/۲ هکتار می‌باشد. نام این مجتمع به دلیل اینکه موقعیت آن به طور نمادین دروازه‌ای به کشور را تداعی می‌کند، انتخاب شده است.

Discover Invest •

شرکت Discover Invest، یکی از شرکت‌های برجسته ساختمانی در ازبکستان به شمار می‌رود که پروژه‌های دولتی با مقیاس بزرگ را طراحی و اجرا می‌کند و از فناوری‌های پیشرفته بهره می‌برد. این شرکت در سال ۲۰۰۸ با نام آکفا کانستراکشن تأسیس گردید و به دلیل کیفیت عالی خدمات و تعهد به محیط زیست به شهرت رسید.

Zarafshon Golden Group •

شرکت «Zarafshon Golden Group» به عنوان بزرگ‌ترین شرکت ساختمانی در جنوب ازبکستان، به دلیل کیفیت و اعتبار خدمات خود شناخته شده است. شعار این شرکت «ساخت و ساز با کیفیت برای زندگی راحت و خلایق» است. این شرکت بر کیفیت و سرعت در تمامی مراحل کار نظارت می‌کند و قیمت‌های منصفانه‌ای را به مشتریان خود ارائه می‌دهد.

Agromir Buildings •

شرکت «Agromir Buildings» که در سال ۲۰۰۵ تأسیس گردید، به سرعت به یکی از برترین

شرکت‌ها در زمینه ساخت و ساز املاک با کیفیت در ازبکستان تبدیل شده است. این شرکت با کنترل کامل بر تمامی مراحل ساخت، از مرحله طراحی تا مدیریت نهایی، توانسته است در بازار مسکن ممتاز جایگاه خود را تثبیت کند.

● Koc Construction Mekanik Elektrik

شرکت کوچ کانستراکشن، به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های گروه کوچ با سابقه‌ای بیش از ۵۰ سال، در زمینه ساخت و ساز در سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا به فعالیت می‌پردازد. در ازبکستان، این شرکت دارای بیش از ۳۵۰۰ نیروی کار است که در ۱۵ محل ساختمانی در تاشکند، سمرقند و بخارا فعالیت می‌کنند.

● Gold Step Invest

Gold Step Invest یک شرکت ساختمانی پویا و در حال توسعه در ازبکستان است که در سال ۲۰۰۳ تأسیس شده است. این شرکت به خاطر نوآوری و کیفیت بالای خود در زمینه طراحی و ساخت ساختمان‌های مختلف، شناخته شده است.

● Golden House Development

شرکت Golden House Development یکی از نام‌آورترین شرکت‌های ساختمانی در ازبکستان به شمار می‌آید که در زمینه ساخت مجتمع‌های مسکونی و املاک تجاری مدرن تخصص دارد. این شرکت به خاطر رویکرد خلاقانه و کیفیت عالی در انجام پروژه‌ها معروف است.

● Mimar Group

Mimar Group یکی از شرکت‌های بزرگ ساختمانی در ازبکستان است که به خاطر تخصص و گستره وسیع خدمات خود شناخته می‌شود. این شرکت به طور فعال در بازار ساخت و ساز مشغول به فعالیت است و پروژه‌های مختلفی را، از جمله پروژه‌های دولتی، به انجام می‌رساند.

۶. فرصت‌های صادراتی ایران در بازار ازبکستان

الف. عمران، ساخت و ساز و زیرساخت‌ها: طبق اسناد بررسی شده در بخش پیشین، ازبکستان در سال‌های اخیر به طور جدی در زمینه‌های عمرانی و توسعه زیرساخت‌های خود در حوزه‌های مختلف فعالیت نموده و در این راستا نیازهای متعددی را شناسایی کرده است. این کشور

با توجه به موقعیت جغرافیایی خود که در قلب آسیای مرکزی واقع شده، به عنوان یک کانون مهم برای ارتباطات منطقه‌ای و بین‌المللی شناخته می‌شود. از این رو، این کشور بهبود و توسعه شبکه‌های حمل و نقل را به عنوان یکی از اولویت‌های اصلی خود در نظر گرفته است. علاوه بر این، ازبکستان به دنبال تقویت همکاری‌های منطقه‌ای در زمینه حمل و نقل است. در این راستا، این کشور اقدام به سرمایه‌گذاری‌های کلان در پروژه‌های زیرساختی کرده است که شامل ساخت و بهبود جاده‌ها، خطوط راه‌آهن و فرودگاه‌ها می‌شود. این کشور با کشورهای همسایه خود در زمینه ایجاد کریدورهای حمل و نقل مشترک و بهبود زیرساخت‌های مرزی همکاری می‌کند.

ب. انرژی و منابع انرژی تجدیدپذیر: با توجه به بررسی‌های به عمل آمده ازبکستان در حال مدرن‌سازی زیرساخت‌های انرژی خود و توسعه منابع تجدیدپذیر (خورشیدی و بادی) است و شرکت‌های ایرانی می‌توانند خدماتی در حوزه طراحی، نصب و نوسازی نیروگاه‌های حرارتی، شبکه‌های انرژی و همچنین احداث نیروگاه‌های خورشیدی و بادی به این کشور ارائه دهند. بنابراین ازبکستان در حال حاضر در مسیر به‌روزرسانی و توسعه زیرساخت‌های انرژی خود قرار دارد و به ویژه بر روی گسترش منابع انرژی تجدیدپذیر، از جمله انرژی خورشیدی و بادی، تمرکز کرده است. این تلاش‌ها به منظور کاهش وابستگی به منابع انرژی فسیلی و افزایش سهم انرژی‌های پاک در سبد انرژی کشور انجام می‌شود.

گسترش منابع تجدیدپذیر در ازبکستان می‌تواند فرصت‌های مناسبی برای همکاری با ایران ایجاد کند. ایران به عنوان کشوری که در زمینه تولید و توسعه فناوری‌های مرتبط با توربین‌های بادی تجربه و دانش قابل توجهی دارد، می‌تواند به ازبکستان در این زمینه کمک کند. همکاری‌های دو کشور می‌تواند شامل انتقال فناوری، آموزش نیروی انسانی، و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مشترک باشد. این نوع همکاری نه تنها به بهبود زیرساخت‌های انرژی ازبکستان کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به تقویت روابط اقتصادی و سیاسی بین دو کشور نیز بیانجامد. از دیگر فرصت‌های ایران در ازبکستان در این زمینه می‌توان به صادرات فناوری‌های طراحی و نصب نیروگاه‌های خورشیدی و بادی، و نوسازی تأسیسات انرژی اشاره کرد.

ج. صنعت کشاورزی و مواد غذایی: نیازهای ازبکستان به مدرن‌سازی صنعت کشاورزی و بهره‌برداری از سیستم‌های آبیاری قطره‌ای و اتوماسیون در این حوزه، به عنوان یک اولویت اساسی در توسعه اقتصادی و بهبود بهره‌وری کشاورزی این کشور مطرح است. با توجه به تغییرات اقلیمی

و محدودیت منابع آبی، استفاده بهینه از آب و به کارگیری فناوری‌های نوین در کشاورزی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ایران به عنوان یکی از کشورهای پیشرفته در زمینه کشاورزی و آبیاری، دارای دانش و تجربه قابل توجهی در این حوزه است. این کشور با بهره‌گیری از تکنولوژی‌های مدرن و روش‌های نوین کشاورزی، توانسته است به بهبود عملکرد و افزایش تولید در بخش کشاورزی خود دست یابد.

همکاری‌های مؤثر بین ایران و ازبکستان می‌تواند به تبادل دانش و فناوری‌های نوین منجر شود. این همکاری‌ها می‌تواند شامل آموزش و انتقال تکنولوژی‌های آبیاری قطره‌ای، سیستم‌های اتوماسیون کشاورزی، و همچنین مشاوره در زمینه بهینه‌سازی فرآیندهای کشاورزی باشد. علاوه بر این، ایجاد پروژه‌های مشترک و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های کشاورزی می‌تواند به تقویت روابط اقتصادی و تجاری بین دو کشور کمک کند. با توجه به موقعیت جغرافیایی و نیازهای مشابه در بخش کشاورزی، این همکاری‌ها می‌تواند به افزایش تولیدات کشاورزی و بهبود امنیت غذایی در هر دو کشور منجر شود. نیاز ازبکستان به واردات میوه‌ها، آجیل‌ها، سبزیجات، خشکبار و محصولات کنسروی برای تأمین نیاز داخلی فرصت خوبی را برای صادرات پسته، زعفران، خرما و میوه‌های تازه ایران فراهم می‌آورد.

د. صنعت معدن: در صنعت معدن، چشم‌انداز ازبکستان به توسعه استخراج منابع معدنی نظیر طلا، مس و اورانیوم معطوف است. این کشور با داشتن ذخایر غنی معدنی و موقعیت جغرافیایی مناسب، به دنبال جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی و ارتقاء فناوری‌های نوین در این حوزه است. ازبکستان به عنوان یکی از کشورهای پیشرو در زمینه استخراج معادن در آسیای مرکزی، برنامه‌های متعددی برای بهبود زیرساخت‌ها و افزایش بهره‌وری در این صنعت دارد. در این راستا، ایران دارای امکانات و قابلیت‌های ویژه‌ای است که می‌تواند به عنوان یک شریک استراتژیک در توسعه صنعت معدن ازبکستان عمل کند. ایران با برخورداری از مهارت‌های مهندسی پیشرفته، تجربه در طراحی و ساخت مجتمع‌های استخراج و فرآوری معادن، و همچنین دانش فنی در زمینه‌های مختلف معدنی، می‌تواند برای بهبود فرآیندهای استخراج و افزایش کیفیت محصولات معدنی کارآمد باشد.

همچنین، همکاری‌های دو کشور در این حوزه می‌تواند به تبادل دانش و فناوری، ایجاد فرصت‌های شغلی و افزایش درآمدهای ملی منجر شود. با توجه به نیازهای روزافزون بازار جهانی به منابع معدنی و همچنین ظرفیت‌های بالای هر دو کشور، این همکاری می‌تواند به توسعه پایدار و متوازن در صنعت

معدن منجر گردد. به علاوه، با توجه به موقعیت جغرافیایی ایران و ازبکستان، امکان ایجاد کریدورهای تجاری و حمل و نقل برای تسهیل صادرات و واردات مواد معدنی نیز وجود دارد که می‌تواند به تقویت روابط اقتصادی و تجاری دو کشور کمک کند.

ه. حمل و نقل و لجستیک: در حوزه حمل و نقل و لجستیک، ازبکستان به بهبود زیرساخت‌های حمل و نقل و زنجیره‌های لجستیکی نیاز دارد. با توجه به موقعیت جغرافیایی این کشور و قرارگیری آن در مسیرهای تجاری مهم، ظرفیت تبدیل شدن به یک مرکز لجستیکی کلیدی در منطقه برای آن وجود دارد. اما برای رسیدن به این هدف، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های حمل و نقل، از جمله جاده‌ها، راه‌آهن‌ها و فرودگاه‌ها ضروری است. همچنین، بهبود زنجیره‌های تأمین و لجستیک، شامل انبارداری، توزیع و مدیریت موجودی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

از سوی دیگر، تجربه ایران در توسعه هاب‌های لجستیکی و ایجاد مسیرهای حمل و نقل می‌تواند به عنوان الگویی برای ازبکستان مورد استفاده قرار گیرد. ایران با ایجاد کریدورهای بین‌المللی و نوسازی تأسیسات موجود، موفق به بهبود کارایی و کاهش هزینه‌های حمل و نقل شده است. این تجربیات می‌تواند به ازبکستان کمک کند تا با استفاده از روش‌های نوین و تکنولوژی‌های روز، زیرساخت‌های خود را بهبود بخشد و به یک بازیگر مهم در عرصه لجستیک منطقه‌ای تبدیل شود.

م. محصولات پتروشیمی و صنایع شیمیایی: ظرفیت‌های گسترده صنایع پتروشیمی ایران و دسترسی به محصولات با قیمت‌های رقابتی و نیازهای ازبکستان به توسعه تولیدات صنعتی نیاز به مواد اولیه‌ای مانند پلاستیک‌ها، پلیمرها و ترکیبات شیمیایی دارد.

ن. مصالح ساختمانی: کیفیت بالا و قیمت مناسب مصالح ساختمانی، و ظرفیت‌های تولیدی گسترده ایران در این زمینه و رشد فعال بخش ساخت‌وساز (مجموعه‌های مسکونی، زیرساخت‌ها) و نیاز شدید آن به سیمان، کاشی، شیشه و دیگر مصالح ساختمانی.

و. ماشین‌آلات و تجهیزات: نیازهای ازبکستان در زمینه مدرن‌سازی زیرساخت‌های کشاورزی، صنعتی و حمل و نقل، فرصت خوبی را به ایران برای صادرات و تولید تراکتور، ماشین‌آلات کشاورزی و تجهیزات صنعتی می‌دهد.

۷. صادرات خدمات و محصولات فنی و مهندسی ایران به ازبکستان

همانطور که در مقدمه ذکر شد، بازار ازبکستان به واسطه موقعیت جغرافیایی راهبردی خود، که در قلب آسیای مرکزی واقع شده است، به ازبکستان این امکان را می‌دهد که به عنوان یک مرکز تجاری و اقتصادی برای تبادل کالا و خدمات عمل کند. علاوه بر این، افزایش جمعیت در ازبکستان، که به طور مداوم در حال رشد است، به معنای افزایش تقاضا برای خدمات و محصولات مختلف می‌باشد. تغییرات اقتصادی اخیر در ازبکستان که از سال ۲۰۱۷ آغاز گردیده شامل اصلاحات اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی، نیز به بهبود محیط کسب و کار و افزایش فرصت‌های تجاری کمک کرده است. این تغییرات، به ویژه در بخش‌های فنی و مهندسی، می‌تواند زمینه‌ساز همکاری‌های گسترده‌تری بین ایران و ازبکستان باشد. در نتیجه، با توجه به این عوامل، بازار ازبکستان می‌تواند به عنوان یک گزینه مطلوب برای صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران محسوب گردد. این همکاری‌ها نه تنها به نفع دو کشور خواهد بود، بلکه می‌تواند به توسعه پایدار و رشد اقتصادی در منطقه نیز کمک کند.

ازبکستان به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه در منطقه آسیای مرکزی، در سال‌های اخیر برنامه‌های بلندپروازانه‌ای را برای توسعه زیرساخت‌ها و ساخت مسکن ارزان قیمت آغاز کرده است. این کشور با وجود تولید قابل توجه مصالح ساختمانی مانند سیمان، شیشه و کاشی سرامیکی، هنوز در برخی بخش‌ها به واردات وابسته است. به ویژه در حوزه‌هایی مانند تخته‌های چوبی فشرده، کاغذ دیواری، محصولات بهداشتی سرامیکی و برخی مواد عایق حرارتی، نیاز به واردات وجود دارد. این شرایط فرصت‌های مناسبی را برای ایران به عنوان یکی از تولیدکنندگان بزرگ مصالح ساختمانی ایجاد می‌کند. ایران با دارا بودن ظرفیت‌های بالای تولید در حوزه‌هایی مانند سیمان، شیشه، کاشی سرامیکی و سنگ‌های ساختمانی، می‌تواند با ارائه محصولات باکیفیت و رقابتی، سهم خود را در بازار ازبکستان افزایش دهد. علاوه بر این، با توجه به معافیت‌های گمرکی اعمال شده توسط ازبکستان برای برخی مصالح ساختمانی تا سال ۲۰۲۵، صادرات محصولات ایرانی می‌تواند به طور قابل توجهی مقرون به صرفه باشد. با برنامه‌ریزی دقیق و استفاده از مزیت‌های رقابتی، ایران می‌تواند به یکی از شرکای کلیدی ازبکستان در حوزه مصالح ساختمانی تبدیل شده و به توسعه روابط اقتصادی بین دو کشور کمک کند.

ازبکستان برای تکمیل پروژه‌های عمرانی کلیدی نظیر ساخت مسکن، شبکه‌های حمل و نقل شهری، و

تأسیسات زیربنایی، به تأمین مواد اولیه مدرن مانند سیمان، فولاد، و مصالح پایدار نیاز دارد. همچنین استفاده از فناوری‌های پیشرفته نظیر سیستم‌های BIM، ماشین‌آلات سنگین، و تجهیزات مدرن ساختمانی از جمله نیازهای اصلی این صنعت محسوب می‌شود. یکی دیگر از الزامات این بخش، دسترسی به نیروی کار متخصص و آموزش دیده است. مهندسان عمران، معماران با تجربه در استانداردهای بین‌المللی، و کارگران فنی ماهر از جمله بخش‌های حیاتی نیروی کار هستند که به شدت در این کشور مورد تقاضا قرار دارند. علاوه بر این، خدمات مشاوره فنی و مهندسی، از مطالعات امکان‌سنجی گرفته تا نظارت بر پروژه‌ها، برای ارتقای کیفیت و کاهش هزینه‌ها ضروری است. در کنار این نیازها، ازبکستان به دنبال سرمایه‌گذاری در پروژه‌های مشارکتی (PPP) با شرکت‌های خارجی برای انتقال دانش و فناوری است. تأمین مالی مناسب از طریق اعتبارات بلندمدت و همکاری با نهادهای بین‌المللی نیز یکی از الزامات اصلی این صنعت است. فرصت‌های موجود در این بازار می‌تواند جذابیت زیادی برای شرکت‌های خارجی، به‌ویژه ایرانی، در زمینه صادرات خدمات مهندسی و مواد ساختمانی داشته باشد.

- فرصت‌های ایران برای صادرات خدمات فنی و مهندسی به ازبکستان^۱

همانطور که گفته شد تغییرات در سیاست‌های گمرکی ازبکستان، می‌تواند فرصت‌های جدیدی را برای صادرات مصالح ساختمانی و خدمات فنی و مهندسی از ایران به این کشور ایجاد کند. ایران به عنوان یکی از تولیدکنندگان عمده سیمان، شیشه و دیگر مصالح ساختمانی، می‌تواند از این معافیت‌ها بهره‌برداری کرده و سهم خود را در بازار ازبکستان افزایش دهد. همچنین، با توجه به تجربه و تخصص شرکت‌های ایرانی در حوزه فنی و مهندسی، امکان مشارکت در پروژه‌های ساخت‌وساز در ازبکستان نیز وجود دارد. در صنعت ساختمان، ایران ظرفیت‌های فراوانی برای صادرات کالاهای باکیفیت دارد.

صادرات آجر نسوز: آجر نسوز به دلیل کاربرد گسترده در ساخت‌وسازهای مدرن و ویژگی‌هایی همچون مقاومت در برابر حرارت و استحکام بالا، یکی از محصولات استراتژیک صادراتی ایران محسوب می‌شود. با وجود کیفیت رقابتی آجرهای تولیدی در ایران، صادرات آن به کشورهای منطقه و حتی اروپا، ارزآوری قابل توجهی دارد.

سنگ ساختمانی: ایران با دارا بودن معادن غنی سنگ‌های ساختمانی مانند تراورتن، مرمر و گرانیت، در بازارهای جهانی به عنوان یکی از تامین‌کنندگان اصلی شناخته می‌شود. این سنگ‌ها به دلیل

1- <https://donya-e-eqtesad.com/fa/tiny/news-4142205>

تنوع در طرح و رنگ، در پروژه‌های ساختمانی لوکس و مدرن استفاده می‌شوند. ایجاد زنجیره‌های ارزش افزوده از طریق فراوری پیشرفته و بسته‌بندی استاندارد می‌تواند صادرات سنگ ایران را بهبود داده و جایگاه رقابتی آن را تثبیت کند.

آهن‌آلات و فولاد: صنعت فولاد ایران از ظرفیت بالایی برای تولید محصولات باکیفیت برخوردار است. صادرات آهن‌آلات و مقاطع فولادی، علاوه‌بر ارزآوری، باعث رشد زنجیره تامین داخلی نیز می‌شود. همکاری با کشورهای همسایه و ارائه تخفیف‌های گمرکی می‌تواند حجم صادرات کالا را افزایش دهد و ایران را به قطب منطقه‌ای تولید فولاد تبدیل کند.

کاشی و سرامیک: محصولات کاشی و سرامیک ایرانی با طراحی‌های خلاقانه، کیفیت بالا و قیمت رقابتی، جایگاه ویژه‌ای در بازارهای جهانی دارند. صادرات این محصولات به اروپا و آسیا می‌تواند فرصت‌های جدیدی برای تولیدکنندگان داخلی ایجاد کند. حمایت از صنایع کاشی و سرامیک با بهبود زیرساخت‌های تولید و بازاریابی بین‌المللی، درآمدهای ارزی ایران را چندبرابر خواهد کرد.

سیمان: ایران، یکی از صادرکنندگان برتر سیمان در جهان به حساب می‌آید. در سال ۱۴۰۰، ایران به تولید ۸۵ میلیون تن سیمان دست یافت که از این مقدار، ۶۵ میلیون تن برای تأمین نیازهای داخلی کشور مصرف شد و ۲۰ میلیون تن به بخش صادرات اختصاص یافت. این آمار نشان‌دهنده ظرفیت بالای ایران در تولید سیمان و توانایی آن برای حضور مؤثر در بازارهای جهانی است.

کلینکر: صادرات کلینکر و سیمان ایران به کشورهایمانند عراق، هند، روسیه، ترکمنستان، آذربایجان، قزاقستان، پاکستان، افغانستان، ارمنستان، عمان، کویت، قطر، کنیا، سریلانکا و چین انجام می‌شود. بیشتر این صادرات به کشورهای همسایه، منطقه و هم‌پیمانی‌مانند چین و روسیه متمرکز است. عراق، کویت و افغانستان به ترتیب با ۲۴ میلیون دلار، ۲۳ میلیون دلار و ۱۹ میلیون دلار واردات سیمان در سال، بزرگ‌ترین بازارهای صادراتی ایران در این حوزه هستند.

- چالش‌ها و موانع ایران برای صادرات خدمات فنی و مهندسی به ازبکستان

طبق برخی برآوردها، کشور ظرفیت صادرات بیش از ۲۰ میلیارد دلار خدمات فنی و مهندسی به سایر کشورها را دارد، این درحالی است که آمار صدور خدمات فنی و مهندسی در دهه گذشته روند نزولی داشته است. بیشترین آمار صادرات مربوط به سال ۱۳۹۰ معادل ۴ میلیارد و ۱۱۸ میلیون دلار به ۱۲ کشور بوده است و از آن زمان کشور با سیر نزولی صادرات خدمات فنی و مهندسی مواجه

شده است، به طوری که بر پایه داده‌های مرکز تجارت جهانی صادرات خدمات فنی و مهندسی حوزه احداث ایران در سال ۲۰۱۹ (۱۳۹۸-۱۳۹۹) تنها ۴۹۲ میلیون دلار بوده است.^۱

با توجه به روند رو به افول صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران، توجه به مشکلاتی که صادرکنندگان از نزدیک با آن مواجه هستند و برای صادرات چنین خدماتی به ازبکستان هم صادق است، بسیار مهم می باشد. از مهمترین این چالش ها میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

رقابت شدید بین المللی: صنعت ساخت و ساز و خدمات فنی مهندسی در ازبکستان با

حضور فعال شرکت‌های بین‌المللی از کشورهای مختلف، به‌ویژه در پروژه‌های بزرگ زیرساختی، در حال توسعه است. کشورهایی مانند اتریش، آمریکا، چین، روسیه، ترکیه، آلمان، عربستان سعودی، کویت، ژاپن و آذربایجان در این حوزه سرمایه‌گذاری کرده و در پروژه‌های مختلف مشارکت دارند.

مشکلات بانکی و مالی: عدم پذیرش ضمانت‌نامه‌های بانک‌های ایرانی توسط کشور میزبان،

عدم پذیرش نقل و انتقال دلار و یورو به دلیل تحریم، بی ثباتی نرخ ارز در کشور، و فقدان دسترسی ایران به بانک‌های بین‌المللی که دسترسی به بازار صدور خدمات فنی و مهندسی در پروژه‌های تأمین مالی شده توسط این بانک‌ها را ناممکن کرده است.

عدم وجود سازوکارهای مالی مستقیم یکی از چالش‌های اساسی در روابط تجاری ایران و

ازبکستان به شمار می‌آید. دسترسی محدود ایران به سیستم‌های پرداخت بین‌المللی، به ویژه سیستم سوئیفت (SWIFT)، باعث شده است که انجام معاملات مالی میان شرکت‌های ایرانی و ازبکی با مشکلات و پیچیدگی‌های زیادی مواجه شود. این محدودیت‌ها نه تنها زمان و هزینه‌های انجام معاملات را افزایش می‌دهد، بلکه ریسک‌های مالی و تجاری را نیز برای طرفین به همراه دارد. به عنوان مثال، عدم توانایی در انجام تراکنش‌های سریع و مطمئن می‌تواند منجر به تأخیر در تحویل کالاها و خدمات و همچنین نارضایتی مشتریان شود.

از سوی دیگر، چالش تأمین مالی نیز به عنوان یک مانع جدی در مسیر توسعه همکاری‌های

اقتصادی بین دو کشور مطرح است. شرکت‌های ایرانی معمولاً در اخذ اعتبارهای صادراتی با مشکلاتی

1- <https://otaghiranonline.ir/news/72006/%D8%B5%D8%A7%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%AE%D8%AF%D9%85%D8%A7%D8%AA-%D9%81%D9%86%DB%8C-%D9%88-%D9%85%D9%87%D9%86%D8%AF%D8%B3%DB%8C-%D8%A8%D8%A7-%DA%86%D9%87-%DA%86%D8%A7%D9%84%D8%B4-%D9%87%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%D9%85%D9%88%D8%A7%D8%AC%D9%87-%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D8%9F#:~:text=%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86%20%D8%B8%D8%B1%D9%81%DB%8C%D8%AA%20%D8%B5%D8%A7%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%AA%20%D8%A8%DB%8C%D8%B4%20%D8%A7%D8%B2,%D9%85%DB%8C%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86%20%D9%85%D8%B4%DA%A9%D9%84%20%D8%A7%DB%8C%D9%86%20%D8%AD%D9%88%D8%B2%D9%87%20%D8%A7%D8%B3%D8%AA.>

روبرو هستند که این امر می‌تواند به عدم توانایی در تأمین منابع مالی لازم برای پروژه‌های خود منجر شود. این مشکلات می‌تواند ناشی از تحریم‌های بین‌المللی، عدم اعتماد بانک‌های خارجی به سیستم مالی ایران و یا حتی عدم وجود توافقات مالی مناسب بین دو کشور باشد. در نتیجه، شرکت‌های ایرانی ممکن است نتوانند به طور مؤثر در بازار ازبکستان فعالیت کنند و از فرصت‌های تجاری موجود بهره‌برداری کنند.

تحریم‌های ضد ایرانی: شرکت‌ها در ازبکستان و دیگر کشورها ممکن است به دلیل تحریم‌های بین‌المللی که به دلیل مسائل سیاسی علیه ایران وضع شده‌اند، از همکاری با ایران پرهیز کنند. این احتیاط به‌ویژه به دلیل احتمال تحریم‌های ثانویه است که می‌تواند به شرکت‌ها و نهادهای اقتصادی آسیب برساند.

زیرساخت‌های حمل‌ونقل و لجستیک: اگرچه مسیرهای حمل‌ونقل بین ایران و ازبکستان (مانند مسیر ترکمنستان) وجود دارد، هزینه‌های لجستیکی و بوروکراسی همچنان بالا هستند. علاوه بر این، جابه‌جایی تجهیزات مهندسی بزرگ از ایران به ازبکستان نیز نیازمند تمهیدات ویژه است.

- رقبای صادراتی ایران در بازار ازبکستان

رقبای ایران در بازار خدمات فنی و مهندسی ازبکستان شامل کشورها و شرکت‌هایی است که با بهره‌گیری از فناوری‌های پیشرفته، سرمایه‌گذاری‌های کلان و روابط اقتصادی طولانی مدت با ازبکستان در این حوزه فعال هستند.

چین

- چین یکی از بزرگترین سرمایه‌گذاران در زیرساخت‌های ازبکستان است و در پروژه‌هایی مانند ساخت جاده‌ها، پل‌ها، تأسیسات صنعتی و نیروگاه‌های انرژی مشارکت دارد.
- شرکت‌های چینی با ارائه قیمت‌های رقابتی و تأمین مالی پروژه‌ها از طریق وام‌های بلندمدت، به شرکای جذابی برای ازبکستان تبدیل شده‌اند.

ترکیه

- شرکت‌های ترکیه‌ای در بخش‌های ساخت‌وساز (مانند ساختمان‌های مسکونی و تجاری، زیرساخت‌های حمل‌ونقل)، انرژی و صنایع سبک به‌صورت فعال عمل می‌کنند.

- نزدیکی فرهنگی و زبانی میان ترکیه و ازبکستان باعث تقویت موقعیت ترکیه در این بازار شده است.

روسیه

- روسیه نفوذ زیادی در ازبکستان دارد، به ویژه در بخش انرژی، پروژه‌های حمل و نقل و صنایع سنگین.
- روابط تاریخی و اقتصادی میان دو کشور به شرکت‌های روسی مزیت‌های استراتژیک می‌دهد.

کشورهای اروپایی

- شرکت‌های اروپایی در پروژه‌های مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته، از جمله انرژی‌های تجدیدپذیر، تجهیزات صنعتی و اتوماسیون تخصص دارند.
- کیفیت بالای محصولات و تجربه فنی، دسترسی آنها به پروژه‌های بزرگ را تضمین می‌کند.

کره جنوبی و ژاپن

- این کشورها در زمینه پروژه‌های مرتبط با الکترونیک، شهرهای هوشمند، زیرساخت‌های حمل و نقل و اتوماسیون فعالیت گسترده‌ای دارند.
- آنها با ارائه راه‌حل‌های فناورانه پیشرفته و برنامه‌های همکاری بلندمدت، جایگاه خود را در بازار ازبکستان تقویت می‌کنند.

شرکت‌های چندملیتی

- شرکت‌هایی مانند Siemens، General Electric و Hyundai Engineering با تکیه بر شهرت، توانایی‌های فنی و منابع مالی خود در رقابت برای پروژه‌های زیرساختی بزرگ پیشرو هستند.

جدول (۸) کشورهای صادرکننده کالا و خدمات به ازبکستان و جایگاه ایران - ژانویه تا دسامبر ۲۰۲۳

کشور	میلیون دلار		رشد رشد به درصد		رتبه	
	۲۰۲۲	۲۰۲۳	۲۰۲۲	۲۰۲۳	۲۰۲۲	۲۰۲۳
چین	۶۴۲۷,۷	۱۱۲۶۰,۱	۱۳۰,۶	۱۷۵,۲	۱	۱
روسیه	۶۲۳۰,۷	۶۵۷۶,۱	۱۱۴,۱	۱۰۵,۵	۲	۲
قزاقستان	۳۲۴۳,۵	۳۰۲۶,۴	۱۱۸,۳	۹۳,۳	۳	۳
کره جنوبی	۲۲۹۹,۸	۲۳۰۲,۹	۱۲۴,۹	۱۰۰,۱	۴	۴
ترکیه	۱۷۳۸,۵	۱۸۵۱,۲	۱۰۱,۲	۱۰۶,۵	۵	۵
آلمان	۱۰۷۱,۳	۹۷۸,۴	۱۵۴,۵	۹۱,۳	۶	۶
ترکمنستان	۷۳۱,۶	۹۲۳,۲	۱۰۳,۰	۱۲۶,۲	۷	۷
برزیل	۵۵۳,۴	۶۵۲,۳	۱۵۸,۹	۱۱۷,۹	۸	۸
هند	۶۵۵,۱	۶۴۸,۵	۱۴۲,۲	۹۹,۰	۹	۹
فرانسه	۲۷۱,۷	۵۹۲,۶	۱۰۴,۷	۲,۲p	۱۰	۱۰
امریکا	۳۶۸,۷	۵۰۱,۹	۱۰۰,۹	۱۳۶,۱	۱۱	۱۱
بلاروس	۴۱۱,۶	۵۰۱,۱	۱۲۹,۰	۱۲۱,۷	۱۲	۱۲
لیتوانی	۴۰۰,۵	۴۷۲,۹	۹۱,۳	۱۱۸,۱	۱۳	۱۳
ایتالیا	۳۲۹,۸	۴۲۸,۸	۸۴,۵	۱۳۰,۰	۱۴	۱۴
امارات	۳۹۵,۶	۳۶۴,۲	۲۱۱,۴	۹۲,۱	۱۵	۱۵
ایران	۲۹۶,۱	۳۲۲,۸	۱۱۶,۵	۱۰۹,۰	۱۶	۱۶
قرقیزستان	۲۸۰,۷	۳۲۱,۹	۱۷۳,۷	۱۱۴,۷	۱۷	۱۷
سوئیس	۲۲۳,۱	۳۱۲,۸	۱۳۶,۲	۱۴۰,۲	۱۹	۱۸
لهستان	۲۱۳,۶	۳۱۱,۶	۱۳۳,۲	۱۴۵,۹	۲۱	۱۹
چک	۱۵۵,۵	۲۹۲,۹	۸۹,۳	۱۸۸,۴	۲۴	۲۰

منبع: سرویس آمار ازبکستان^۱

جمع‌بندی

بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که ازبکستان، به‌عنوان یکی از کشورهای کلیدی آسیای مرکزی، به دلیل موقعیت استراتژیک، جمعیت رو به رشد و اصلاحات اقتصادی اخیر، به بازاری مهم برای همکاری‌های تجاری تبدیل شده است. این کشور با بیش از ۳۵ میلیون نفر جمعیت، اقتصادی در حال رشد و برنامه‌های توسعه‌ای گسترده، مقصدی جذاب برای سرمایه‌گذاران خارجی محسوب می‌شود. اصلاحات اقتصادی شامل کاهش موانع تجاری، خصوصی‌سازی صنایع، بهبود نظام مالیاتی و تسهیل فضای کسب‌وکار، زمینه را برای تعاملات گسترده اقتصادی با کشورهای مختلف، از جمله ایران، فراهم کرده است. ایران با برخورداری از ظرفیت‌های گسترده در حوزه خدمات فنی و مهندسی، می‌تواند نقش مهمی در توسعه ازبکستان ایفا کند. شرکت‌های ایرانی تجربه بالایی در اجرای پروژه‌های عمرانی، ساخت نیروگاه، توسعه شبکه‌های حمل‌ونقل و صنایع پتروشیمی دارند. نزدیکی جغرافیایی، روابط تاریخی و فرهنگی مشترک و عضویت هر دو کشور در سازمان‌های منطقه‌ای، از جمله سازمان همکاری اقتصادی (ECO)، زمینه را برای همکاری‌های گسترده‌تر فراهم کرده است. با وجود فرصت‌های موجود، چالش‌هایی نیز در مسیر گسترش همکاری‌های اقتصادی میان ایران و ازبکستان وجود دارد.

برخی از مهم‌ترین موانع شامل مشکلات بانکی و محدودیت‌های مالی، نبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل کافی برای صادرات کالا و خدمات، و رقابت سایر کشورها در بازار ازبکستان است. علاوه بر این، تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران و برخی موانع قانونی و اداری در ازبکستان نیز می‌توانند بر روند همکاری‌های اقتصادی تأثیرگذار باشند. ازبکستان در حال اجرای پروژه‌های عظیم زیربنایی است که به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلفی از جمله ساخت‌وساز، انرژی و حمل‌ونقل نیاز دارد. ایران می‌تواند با بهره‌گیری از دانش فنی و مهندسی خود، سهم قابل‌توجهی در این پروژه‌ها داشته باشد. ازبکستان به دلیل روند سریع شهرنشینی و توسعه مناطق شهری، نیاز شدیدی به مصالح ساختمانی، تجهیزات عمرانی و خدمات فنی دارد. شرکت‌های ایرانی می‌توانند با صادرات خدمات مهندسی و ارائه فناوری‌های جدید، نقش فعالی در این بخش ایفا کنند. توسعه راه‌آهن، بزرگراه‌ها و سیستم‌های حمل‌ونقل شهری در اولویت دولت ازبکستان قرار دارد. ایران می‌تواند در احداث و توسعه این زیرساخت‌ها، از طریق سرمایه‌گذاری مشترک و ارائه خدمات فنی، مشارکت کند. ازبکستان به توسعه نیروگاه‌های برق، خطوط انتقال انرژی و سیستم‌های مدیریت مصرف نیاز دارد. ایران با تجربه

گسترده در ساخت نیروگاه‌ها و انتقال انرژی، می‌تواند در این زمینه همکاری‌های گسترده‌ای داشته باشد. مشکلات بانکی و مالی یکی از مهم‌ترین چالش‌های صادرات ایران به ازبکستان محسوب می‌شود. محدودیت‌های بانکی ناشی از تحریم‌ها، انجام تراکنش‌های مالی میان دو کشور را دشوار کرده است. زیرساخت‌های حمل‌ونقل ناکافی، هزینه‌های بالای حمل‌ونقل و نبود مسیرهای تجاری کارآمد، مانع تسهیل تجارت میان ایران و ازبکستان شده است. کشورهای دیگری مانند چین، ترکیه، روسیه و برخی کشورهای اروپایی حضور پررنگی در بازار ازبکستان دارند که رقابت را برای شرکت‌های ایرانی دشوار کرده است. قوانین گمرکی سخت‌گیرانه، تعرفه‌های بالا و برخی محدودیت‌های اداری، روند صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران را پیچیده کرده است. برای توسعه صادرات ایران به ازبکستان، لازم است اقداماتی اجرایی و استراتژیک صورت گیرد. توسعه روابط بانکی و مالی می‌تواند یکی از مهم‌ترین راهکارها برای افزایش همکاری‌های تجاری باشد. ایجاد کانال‌های بانکی جایگزین، امضای توافقات بانکی دوجانبه و استفاده از ارزهای محلی برای مبادلات تجاری می‌تواند مشکلات تراکنش‌های مالی را کاهش دهد. تأسیس دفاتر تجاری، مشارکت در نمایشگاه‌های صنعتی و همکاری با شرکت‌های محلی ازبکستان می‌تواند جایگاه ایران را در این بازار تقویت کند. ایجاد شرکت‌های مشترک و مشارکت در پروژه‌های دولتی ازبکستان، راهی مؤثر برای افزایش صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران است. ایران می‌تواند از طریق برگزاری دوره‌های مهارتی و آموزشی در حوزه‌های فنی و مهندسی، حضور خود را در ازبکستان گسترش دهد.

ایجاد مسیرهای تجاری جدید، کاهش هزینه‌های گمرکی و امضای توافقات تجاری دوجانبه، تسهیل صادرات ایران به ازبکستان را در پی خواهد داشت. شناخت دقیق نیازهای بازار ازبکستان و ارائه خدمات متناسب با استانداردهای این کشور می‌تواند جذابیت محصولات و خدمات ایرانی را افزایش دهد. با توجه به اصلاحات اقتصادی ازبکستان و نیاز این کشور به توسعه زیرساخت‌ها، ایران می‌تواند با اجرای راهکارهای مناسب، سهم خود را در بازار ازبکستان افزایش دهد. تمرکز بر فرصت‌های صادراتی در حوزه خدمات فنی و مهندسی، ساختمان‌سازی، انرژی و حمل‌ونقل، ایران را به یکی از شرکای اصلی ازبکستان تبدیل خواهد کرد. همکاری‌های دوجانبه در قالب سرمایه‌گذاری‌های مشترک، انتقال فناوری و ایجاد شبکه‌های تجاری پایدار، می‌تواند خود را تقویت کند تا بتواند در رقابت با سایر کشورها، موقعیت خود را تثبیت نماید. در این راستا، افزایش تعاملات دیپلماتیک و انعقاد توافق‌نامه‌های تجاری جدید میان دو کشور، می‌تواند مسیر را برای گسترش تجارت و سرمایه‌گذاری

هموارتر کند. همچنین، ایجاد نهادهای مشترک برای تسهیل فرآیندهای گمرکی، حل مشکلات بانکی و حمایت از کسب‌وکارهای ایرانی در ازبکستان، یکی از راهکارهای مؤثر برای تقویت حضور ایران در این بازار است.

یکی دیگر از اقداماتی که می‌تواند به افزایش صادرات ایران کمک کند، استفاده از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان و نوآوری‌های فنی است. شرکت‌های ایرانی با استفاده از فناوری‌های نوین در حوزه‌های مختلف، از جمله انرژی‌های تجدیدپذیر، سیستم‌های هوشمند ساختمانی و مدیریت منابع آب، می‌توانند نیازهای بازار ازبکستان را تأمین کنند. حضور ایران در بازار خدمات فنی و مهندسی ازبکستان، نه تنها به توسعه اقتصادی ایران کمک می‌کند، بلکه باعث ارتقای سطح فناوری و دانش فنی در این کشور نیز خواهد شد. در حوزه حمل‌ونقل، یکی از مشکلات اساسی برای توسعه تجارت دوجانبه، نبود مسیرهای کارآمد و مناسب برای انتقال کالاها و تجهیزات است. تقویت مسیرهای حمل‌ونقل زمینی، ریلی و هوایی، می‌تواند به تسهیل فرآیندهای تجاری میان دو کشور کمک کند. ایران می‌تواند از ظرفیت‌های خود در توسعه مسیرهای تجاری، به ویژه مسیر ریلی ایران-ازبکستان، برای افزایش صادرات بهره‌برد. همچنین، انعقاد قراردادهای حمل‌ونقل بین‌المللی و استفاده از مزایای ترانزیتی ایران، به عنوان یکی از شاهراه‌های تجاری منطقه، می‌تواند به تقویت روابط تجاری میان دو کشور کمک کند.

از سوی دیگر، ایران می‌تواند با تمرکز بر بخش‌های کلیدی که ازبکستان به آن نیاز دارد، موقعیت خود را در این بازار تثبیت کند. بخش‌هایی مانند تجهیزات و ماشین‌آلات ساختمانی، خدمات پیمانکاری و مشاوره مهندسی، طراحی و اجرای پروژه‌های عمرانی و خدمات شهری، از جمله حوزه‌هایی هستند که ایران می‌تواند با ارائه پیشنهادها و رقابتی و کیفیت بالا، جایگاه خود را در بازار ازبکستان تقویت کند. همچنین، ایران می‌تواند از طریق برگزاری نشست‌های اقتصادی، همایش‌های تخصصی و نمایشگاه‌های مشترک، فرصت‌های سرمایه‌گذاری را معرفی کرده و بازرگانان و شرکت‌های ازبکستانی را به همکاری‌های دوجانبه ترغیب کند. این اقدامات نه تنها به افزایش سطح تعاملات اقتصادی کمک می‌کند، بلکه باعث تقویت روابط فرهنگی و تجاری میان دو کشور نیز خواهد شد.

برای توسعه فرصت‌های ایران در بازار ازبکستان تأمین مالی پروژه‌ها (بسیاری از رقبا شرایط مالی جذابی از طریق بانک‌های بین‌المللی یا صندوق‌های دولتی ارائه می‌دهند)، حمایت‌های دولتی به موقع و مناسب (رقبا اغلب از حمایت مستقیم دولت‌های خود برای تقویت جایگاه‌شان در بازار ازبکستان

بهره‌مند می‌شوند)، و تقویت لجستیک و حمل‌ونقل (نزدیکی برخی کشورها (مانند ترکیه و روسیه) شرایط بهتری را برای حمل‌ونقل و اجرای پروژه‌ها فراهم کرده است)، استفاده از تمامی ظرفیت‌های سازمان توسعه تجارت ایران، چابکی صندوق ضمانت صادرات ایران در صدور ضمانت‌نامه‌های بانکی، اعطای اعتبار خریدار از سوی بانک مرکزی (به شرط عمل متقابل)، ظرفیت‌سازی از طریق برگزاری رویدادهای تجاری برای شرکت‌های فنی و مهندسی جهت معرفی خود و توانمندی‌هایشان، دریافت اطلاعات دقیق پروژه‌های بزرگ از بکستان توسط رایزن اقتصادی سفارت یا معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه، توصیه می‌شود.